

Cahier 2008-7

Mediation Monitor 2008

Tussenrapportage

M. Guiaux
M. Tumewu

Exemplaren van deze publicatie kunnen schriftelijk worden besteld bij

Bibliotheek WODC, kamer TN-3A03
Postbus 20301, 2500 EH Den Haag

Fax: (070) 370 45 07

E-mail: l.h.bosma@minjus.nl

Cahiers worden in beperkte mate gratis verspreid zolang de voorraad strekt

Alle nadere informatie over WODC-publicaties is te vinden op Justweb en op www.wodc.nl

Inhoud

Samenvatting	1
Doelstelling en methoden	1
1 Inleiding	5
1.1 Doelstelling en probleemstelling	5
1.2 Wegen tot mediation in Nederland	6
1.3 Doorverwijzingsvoorzieningen en financiële voorzieningen	6
1.4 Methoden van onderzoek	8
1.5 Opzet van dit rapport	12
2 Beheer en financiële voorzieningen	13
2.1 Aanbod mediators	13
2.1.1 Nederlands Mediation Instituut	13
2.1.2 Raden voor Rechtsbijstand	13
2.2 Financiële voorzieningen	14
2.2.1 Mediationtoevoegingen	14
2.2.2 Stimuleringsbijdragen	16
3 Het Juridisch Loket	19
3.1 Inleiding	19
3.2 Ontwikkeling in voorstellen en doorverwijzingen	20
3.3 Bekendheid met mediation	22
3.4 Kenmerken doorverwezen zaken en motieven voor mediation	22
3.5 Resultaten van mediation	24
3.5.1 Overeenstemming	24
3.5.2 Duur van mediation	25
3.6 Tevredenheid over mediation	26
4 De Rechtspraak	29
4.1 Inleiding	29
4.2 Methode van onderzoek en aanwezige gegevens	31
4.3 Ontwikkelingen in het aantal en soort mediations	33
4.4 Bekendheid met mediation	36
4.5 Kenmerken doorverwezen zaken en motieven voor mediation	38
4.5.1 Kenmerken doorverwezen zaken	38
4.5.2 Motieven van partijen	39
4.5.3 Advies en motieven van rechtsbijstandverleners	41
4.6 Resultaten van mediation	42
4.6.1 Overeenstemming	42
4.6.2 Duur van mediation	42
4.6.3 Kosten mediation	44
4.7 Wat vinden partijen van mediation	45
4.7.1 Tevredenheid	45
4.7.2 Opnieuw kiezen	46
4.7.3 Kosten	46

4.8	Wat vinden rechtsbijstandverleners van mediation	46
4.8.1	Tevredenheid	46
4.9	Invloed rechtsbijstandverleners op mediation	47
5	Mediations buiten doorverwijzingsvoorzieningen	49
5.1	Mediations buiten doorverwijzingsvoorzieningen met mediationtoevoeging	49
5.1.1	Bekendheid met mediation	50
5.1.2	Motieven partijen voor mediation	50
5.1.3	Overeenstemming	51
5.1.4	Doorlooptijd, aantal bijeenkomsten en contacturen	51
5.1.5	Tevredenheid van partijen	52
5.1.6	Kosten voor partijen	53
5.1.7	Type doorverwijzingsvoorziening en motieven partijen	54
5.2	Nederlands Mediation Instituut	54
5.2.1	NMI-monitor	54
5.2.2	Selectie mediations zonder financiële voorzieningen	55
5.2.3	Doorverwijzing partijen	55
5.2.4	Kenmerken conflict	55
5.2.5	Resultaten mediations	57
5.2.6	Beperkingen NMI gegevens	57
6	Conclusies	59
6.1	Financiële voorzieningen	59
6.2	Bekendheid en gebruik van mediation	60
6.3	Resultaten, duur en tevredenheid over mediations	61
6.4	Aanbod mediators en tevredenheid over mediator	63
6.5	Beperkingen	63
6.6	Toekomstig onderzoek	64
	Summary	65
	Literatuur	69
	Bijlagen	
1	Begeleidingscommissie	71
2	Aanvullende tabellen bij hoofdstuk 2	73
3	Aanvullende tabellen bij hoofdstuk 4	75

Samenvatting

Doelstelling en methoden

Het ministerie van Justitie heeft vanaf april 2005 twee beleidsmaatregelen ingevoerd om het gebruik van mediation te bevorderen. Ten eerste zijn doorverwijzingsvoorzieningen naar mediation geïmplementeerd bij het Juridisch Loket en de Rechtspraak. Dit houdt in dat deze organisaties zaken kunnen doorverwijzen naar mediation. Ten tweede zijn twee soorten financiële voorzieningen voor partijen beschikbaar gekomen die tegemoetkomen in de kosten van mediation. Partijen die in aanmerking komen voor gesubsidieerde rechtsbijstand kunnen een mediationtoevoeging aanvragen. Hiervoor betalen ze maximaal een eigen bijdrage van € 92. Partijen die via de Rechtspraak naar mediation worden doorverwezen en geen toevoeging ontvangen kunnen gebruik maken van een stimuleringsbijdrage. Hierdoor kunnen partijen 2,5 uur gratis gebruik maken van mediation.

Deze tussenrapportage geeft een cijfermatig inzicht in de actuele stand van zaken in 2007 over de doorverwijzingsvoorzieningen en de daaruit voortvloeiende mediations. In 2007 is een eerste tussenrapportage verschenen over de periode april 2005 tot en met december 2006. De huidige tussenrapportage borduurt hier op voort. Dit rapport beschrijft:

- 1 het beroep dat wordt gedaan op de financiële voorzieningen;
- 2 het gebruik van mediation en de bekendheid ervan binnen de doorverwijzingsvoorzieningen;
- 3 de duur en resultaten van en de tevredenheid over doorverwezen mediations;
- 4 het aanbod aan mediators en de tevredenheid over de mediators.

Daarnaast beschrijft deze rapportage enkele ontwikkelingen in de periode april 2005 tot en met december 2007. Ook schetst dit onderzoek een (beperkt) beeld van de mediations die buiten de doorverwijzingsvoorzieningen tot stand komen. In de komende periode zal meer verdiepend en theoretisch gestuurd onderzoek worden verricht. De uitkomsten hiervan zullen worden beschreven in de in 2009 te verschijnen eindrapportage.

Gegevens worden verzameld via vragenlijsten die mediators en partijen na afloop van een mediation invullen en via administraties bij de gerechten, het Juridisch Loket en de Raden voor Rechtsbijstand. Daarnaast verschaft het Nederlands Mediation Instituut gegevens over mediations buiten de doorverwijzingsvoorzieningen.

Resultaten

Beroep op financiële voorzieningen

- Het beroep op de financiële voorzieningen is jaarlijks toegenomen. In 2005 werden 150 stimuleringsbijdragen verstrekt, terwijl dit aantal in 2007 is op-

gelopen tot 1.050. Het totale beroep dat tussen 2005 en 2007 op de stimuleringsbijdrage is gedaan ligt op 3.074. Het aantal mediationtoevoegingen is gestegen van 356 in 2005 naar 4.071 in 2007. In totaal zijn er vanaf 2005 6.980 mediationtoevoegingen afgegeven.

- De kosten van mediation blijven voor de meeste partijen beperkt door de stimuleringsbijdrage en de mediationtoevoeging. Ongeveer 43% van de partijen die verwezen zijn door de Rechtspraak is geen extra kosten kwijt. Partijen met een mediationtoevoeging betalen maximaal € 92.

Gebruik en bekendheid

- Het aantal doorverwezen mediations is gestegen van 996 in 2005 naar 5.245 in 2007. In totaal zijn er vanaf 2005 9.509 mediations doorverwezen. Hiervan werden 3.716 mediations doorverwezen via het Juridisch Loket en 5.793 via de Rechtspraak.
- Daarnaast zijn er vanaf 2005 1.059 mediations gestart die niet via deze doorverwijzingsvoorzieningen tot stand zijn gekomen, maar waarin voor minstens één van de partijen een mediationtoevoeging is afgegeven.
- Een deel van de bij mediation betrokken partijen was vooraf al bekend met mediation. Bij het Juridisch Loket was 21% al bekend met mediation, bij de Rechtspraak 45% en van de partijen die niet via het Juridisch Loket of de gerechten zijn doorverwezen 25%.
- Partijen krijgen hun informatie over mediation meestal van de doorverwijzende instantie zelf. Daarnaast is een advocaat of rechtsbijstandsverlener voor partijen een belangrijke bron van informatie over mediation.
- Doorverwijzers stellen mediation het vaakst voor wanneer zij van mening zijn dat partijen in de toekomst met elkaar verder moeten. Daarnaast vinden de mediationfunctionarissen bij het Juridisch Loket de snelheid van mediation vaak van belang om een voorstel te doen, terwijl rechters vaak doorverwijzen naar mediation wanneer ze verwachten dat een gerechtelijke uitspraak het geschil niet oplost.
- Partijen kiezen meestal voor mediation omdat ze veel belang hechten aan de verwachting dat mediation beter is voor de toekomstige relatie met de wederpartij. Daarnaast hechten partijen in een gerechtelijke procedure veel belang aan het advies van de rechter en partijen bij het Juridisch Loket hechten veel belang aan de snelheid van mediation.

Duur en resultaten van en tevredenheid over mediations

- Tussen 2005 en 2007 zijn er geen grote veranderingen opgetreden in de duur van mediations en de mate waarin overeenstemming is bereikt.
- Over de gehele onderzoeksperiode werd 73% van de mediations die zijn doorverwezen via het Juridisch Loket afgerond met volledige overeenstemming en 6% met gedeeltelijke overeenstemming. Van de mediations die via de gerechten zijn doorverwezen eindigde 52% met volledige en 8% met gedeeltelijke overeenstemming.
- Mediations hebben een gemiddelde doorlooptijd van ongeveer 60 dagen. In die tijd vinden gemiddeld 3 bijeenkomsten met een mediator plaats.
- Bestuurszaken zijn sneller afgerond dan civiele zaken (gemiddeld 33 versus 61 dagen). Meer dan de helft van de doorverwezen bestuurszaken werd tijdens de eerste bijeenkomst afgerond, meestal met volledige overeenstemming.

- Net als in 2005 en 2006, zijn partijen in 2007, gemiddeld genomen, tevreden tot zeer tevreden over de duur, financiële kosten en uitkomst van de mediation. Ook rechtsbijstandsverleners zijn over het algemeen tevreden tot zeer tevreden over deze aspecten van mediation. Wanneer er gedeeltelijke of geen overeenstemming is behaald, zijn partijen en rechtsbijstandsverleners minder tevreden – maar nog wel tevreden – over mediation. Alleen over de uitkomst zijn partijen (gemiddeld genomen) ontevreden als de mediation niet tot overeenstemming heeft geleid.
- Na afloop van de mediation blijken partijen meestal bereid bij toekomstige gelijksoortige conflicten opnieuw voor mediation te kiezen, met name als er (gedeeltelijke) overeenstemming werd bereikt. Wanneer er geen overeenstemming werd bereikt, twifelen partijen meer of ze in de toekomst weer voor mediation zullen kiezen.

Aanbod mediators en tevredenheid over mediators

- Voor de doorverwijzingsvoorzieningen zijn er voldoende mediators aanwezig. Partijen kunnen alleen in aanmerking komen voor financiële voorzieningen wanneer de mediation wordt geleid door een mediator die is ingeschreven bij de Raden voor de Rechtsbijstand. Het aanbod aan mediators die bij de Raden voor rechtsbijstand staan ingeschreven, is licht toegenomen. In 2007 zijn er 596 ingeschreven.
- Partijen en rechtsbijstandsverleners zijn over het algemeen (zeer) tevreden over de mediators, hun zorgvuldigheid, onpartijdigheid en de wijze waarop zij de mediation leiden.

Beperkingen

Deze tweede tussenrapportage geeft de actuele stand van zaken over het gebruik van en de bekendheid met mediation binnen de doorverwijzingsvoorzieningen. Over mediation buiten de doorverwijzingsvoorzieningen geeft dit rapport slechts een beperkt beeld.

Conclusies

Uit deze rapportage blijkt dat het gebruik van de financiële voorzieningen en het gebruik van mediation bij de Rechtspraak en het Juridisch Loket tussen 2005 en 2007 is toegenomen. Er zijn geen gegevens beschikbaar over de bekendheid van mediation bij het brede publiek. Het percentage partijen dat vooraf al bekend was met mediation is in 2007 in ieder geval niet groter dan voorgaande jaren. In een meerderheid van de mediations bereiken de partijen overeenstemming en zijn ze tevreden over de mediation. Net als in 2005 en 2006, zijn er in 2007 voldoende mediators beschikbaar en zijn partijen tevreden over hun optreden.

1 Inleiding

1.1 Doelstelling en probleemstelling

Mediation is een vorm van conflictoplossing waarbij een onafhankelijke neutrale derde, de mediator, partijen begeleidt om vanuit hun belangen tot een gezamenlijk gedragen en een voor ieder van hen optimale oplossing van hun onderlinge conflict te komen. Er zijn verschillende stijlen van mediation, in Nederland wordt bij mediation voor een faciliterende aanpak gekozen. Dit houdt in dat de mediator de partijen begeleidt bij het vinden van een oplossing voor hun conflict, zonder dat hij/zij een oordeel geeft over de zaak of de gekozen oplossing.

Het ministerie van Justitie wil via een aantal beleidsmaatregelen de bekendheid met en het gebruik van mediation bevorderen. Het ministerie wil mediation onder andere bevorderen door (a) het invoeren van doorverwijzingsvoorzieningen naar mediation bij het Juridisch Loket en de Rechtspraak en (b) het aanbieden van financiële voorzieningen aan partijen die voor mediation kiezen (Kamerstukken II, Vergaderjaar 2003-2004, 29 528, nr. 1). De vraag is of genoemde beleidsmaatregelen de gewenste stimulerende effecten hebben op mediation. Daarom wil het ministerie inzicht hebben in het gebruik van de financiële voorzieningen (tegenoetkoming in de kosten van mediation) en de doorverwijzingsvoorzieningen en de ontwikkeling van de bekendheid met en het gebruik van mediation. Daarbij is het voor het ministerie ook van belang te weten of de uit de doorverwijzingsvoorziening voortgekomen mediations tot bevredigende resultaten leiden. Lukt het partijen om via mediation overeenstemming te bereiken? Binnen welke tijd worden mediations afgerond? In hoeverre zijn partijen, en andere betrokkenen, tevreden over mediation en de uitkomst ervan? Hiertoe dient de Mediation Monitor, een meerjarige reeks van rapportages waarvan de onderhavige tussenrapportage deel uit maakt.

Deze tussenrapportage is de tweede rapportage die verschijnt in de Mediation Monitor reeks. In deze tussenrapportage worden de bevindingen over de periode van 2005 tot en met 2007 beschreven. Wanneer er zich significante verschuivingen hebben voorgedaan ten opzichte van de eerdere rapportage is dit expliciet gerapporteerd. Deze studie beschrijft de ontwikkeling van de doorverwijzingsvoorzieningen en richt zich daarbinnen op:

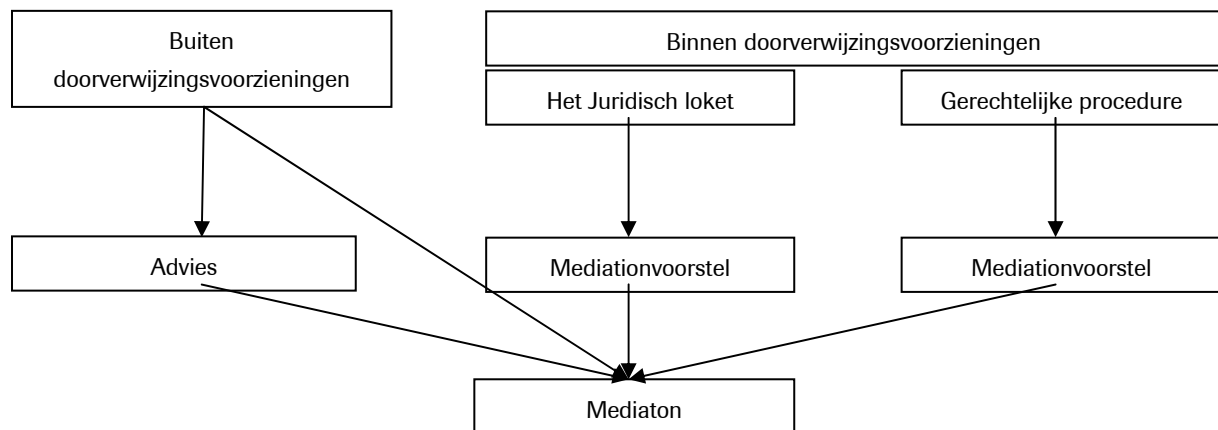
- 1 het beroep dat wordt gedaan op financiële voorzieningen;
- 2 het gebruik van mediation en de bekendheid ervan;
- 3 de duur en resultaten van en de tevredenheid over mediations;
- 4 het aanbod aan mediators en de tevredenheid over mediators.

Om een referentiekader te geven schetst deze rapportage ook een beeld, zij het beperkt, van mediation buiten de doorverwijzingsvoorzieningen. Daarnaast zal deze rapportage zich ook uitgebreider dan de vorige tussenrapportage richten op factoren die samenhangen met de resultaten van doorverwezen mediations en de kwaliteit ervan. De tussenrapportages geven slechts een cijfermatig overzicht. De eindrapportage die in 2009 zal verschijnen, heeft een (theoretisch) verdiepend en meer verklarend karakter.

1.2 Wegen tot mediation in Nederland

Mediation is in Nederland via verschillende wegen te bereiken (figuur 1.1). Het grootste deel van de mediations in Nederland wordt niet via het Juridisch Loket of de Rechtspraak doorverwezen, maar komt tot stand na eigen initiatief van conflictpartijen of op advies van derden. Deze mediations noemen wij hier mediations buiten doorverwijzingsvoorzieningen. Men kan hierbij onder andere denken aan mediations door een scheidingsbemiddelaar waarbij de scheidende partijen zelf bij een scheidingsbemiddelaar aankloppen of mediations in arbeidsconflicten of reïntegratietrajecten die op advies van een arbo-arts tot stand zijn gekomen. Sinds de invoering van de doorverwijzingsvoorzieningen kunnen partijen ook naar mediation doorverwezen worden via het Juridisch Loket en de Rechtspraak. De mediations die op deze manier tot stand komen, noemen wij mediations binnen doorverwijzingsvoorzieningen. Wanneer conflicterende partijen vanwege hun conflict bij het Juridisch Loket of in een gerechtelijke procedure terechtkomen kunnen zij het voorstel krijgen om te proberen hun conflict op te lossen via mediation. Dit voorstel kan gedaan worden door een daartoe bevoegd medewerker van het Juridisch Loket, of bij een gerechtelijke procedure schriftelijk aan het begin van die procedure of door een rechter tijdens een zitting of na een (tussen) vonnis of beschikking. Zowel bij het Juridisch Loket als de Rechtspraak, kan het ook nog gebeuren dat één of beide partijen zelf het initiatief nemen en het aanbod doen om hun conflict via mediation op te lossen.

Figuur 1.1 Wegen naar mediation

1.3 Doorverwijzingsvoorzieningen en financiële voorzieningen

Doorverwijzingsvoorzieningen

In april 2005 zijn het Juridisch Loket en de Rechtspraak begonnen aan de gefaseerde invoering van doorverwijzingsvoorzieningen naar mediation. Sinds de invoering van dergelijke doorverwijzingsvoorzieningen kan een daartoe bevoegde medewerker van het Juridisch Loket of een rechter aan conflicterende partijen de mogelijkheid voorleggen om hun conflict via mediation op te lossen. Indien beide partijen het voorstel accepteren, kunnen ze via het Juridisch Loket of de Rechtspraak doorverwezen worden naar mediation. Er is pas sprake van

een doorverwijzing als het voorstel wordt geaccepteerd door beide partijen. Niet alle doorverwijzingen resulteren in een gestarte mediation. In een aantal gevallen start de mediation niet omdat de partijen bij de intake tot de conclusie komen dat zij alsnog de procedure willen voortzetten of omdat zij de zaak intussen zelf al geregeld hebben of zullen gaan regelen op korte termijn. Nadat beide partijen het voorstel hebben geaccepteerd, kan een mediationfunctionaris partijen helpen een geschikte mediator te vinden. Dit houdt in dat partijen uit een lijst van bij de Raden voor Rechtsbijstand ingeschreven mediators een mediator kunnen kiezen en dat een mediationfunctionaris van het Juridisch Loket of de Rechtbank een eerste afspraak maakt namens de partijen met de betreffende mediator. Mediators kunnen alleen ingeschreven worden bij de Raden voor Rechtsbijstand wanneer zij NMI-gecertificeerd zijn en aan een aantal aanvullende inschrijvingsvoorwaarden voldoen. Partijen kunnen echter ook zelf op zoek gaan naar een mediator die niet op de lijst staat. Ze kunnen dan echter geen aanspraak maken op de financiële voorzieningen.

Doorverwijzing bij het Juridisch Loket

Vanaf april 2005 heeft fasegewijs de implementatie van de doorverwijzingsvoorziening naar mediation bij het Juridisch Loket plaatsgevonden. Deze implementatie liep gelijk met de uitrol van de in het kader van de stelselwijziging gesubsidieerde rechtsbijstand nieuw op te richten vestigingen van het Juridisch Loket. Eind 2005 waren 20 en medio 2006 waren alle 30 vestigingen operationeel.

Doorverwijzing bij de Rechtspraak

In april 2005 is tevens een begin gemaakt met de gefaseerde implementatie van een doorverwijzingsvoorziening naar mediation bij de gerechten. In het kader van de voorziening kunnen procespartijen tijdens een gerechtelijke procedure de keuze maken hun geschil door mediation af te doen. Eind 2005 was de doorverwijzingsvoorziening bij 8 gerechten geïmplementeerd, eind 2006 bij 22 gerechten en in april 2007 bij alle 26 gerechten. Daarmee heeft de introductie van een structurele doorverwijzingsvoorziening naar mediation binnen de gerechten volgens plan plaatsgevonden.

Financiële voorzieningen

Naast de doorverwijzingsvoorzieningen, bestaan er sinds april 2005 twee soorten financiële voorzieningen voor partijen die voor mediation kiezen: de mediationtoevoeging en de stimuleringsbijdrage (zie tabel 1.1). Dankzij deze financiële voorzieningen kunnen partijen die hun conflict willen oplossen via mediation in aanmerking komen voor een tegemoetkoming in de kosten van mediation. Deze voorzieningen zijn ingevoerd om te voorkomen dat partijen op grond van financiële overwegingen van mediation afzien. Partijen kunnen alleen een financiële voorziening ontvangen wanneer zij aan mediation deelnemen bij een mediator die is ingeschreven bij de Raden voor Rechtsbijstand.

Mediationtoevoeging

Minder draagkrachtigen kunnen gebruik maken van de mediationtoevoeging. Afgezien van een eenmalige eigen bijdrage dekt de mediationtoevoeging de kosten van mediation voor minder draagkrachtige partijen. Ter stimulering van het gebruik van mediation is de eigen bijdrage voor mediation de helft van de eigen bijdrage die Wet op de Rechtsbijstand (WRb) gerechtigden van de laagste

inkomensgroep betalen bij een reguliere toevoeging. De eigen bijdrage bedroeg in 2006 € 45 voor de eerste vier uur mediation. Bij een langer durende mediation diende men nog eens € 45 te voldoen (met uitzondering van de laagste inkomenscategorie). In 2007 zijn beide bedragen verhoogd naar € 46. Voor partijen die vanuit de Rechtspraak zijn doorverwezen en al een reguliere toevoeging ontvangen, is de eigen bijdrage op € 0 gesteld. Bij de uitvoering van de maatregel is voor zowel de rechtzoekende als de mediator zoveel mogelijk aangesloten bij de systematiek van de WRb. Naast de eigen bijdrage van de rechtzoekende ontvangt de mediator een vergoeding van de overheid. Deze vergoeding wordt geregeld via een forfaitair systeem gebaseerd op een aantal punten maal een uurtarief. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen een kort- (vier uur) en een langlopend forfait (meer dan vier uur).

Tabel 1.1 Financiële voorzieningen

	Buiten doorverwijzingsvoorzieningen	Het Juridisch Loket	Gerechtelijke procedure
Toevoeging	Ja, mits minder draagkrachtig	Ja, mits minder draagkrachtig	Ja, mits minder draagkrachtig
Stimuleringsbijdrage	Nee	Nee	Ja

Stimuleringsbijdrage

Partijen die zijn doorverwezen naar mediation via de Rechtspraak ontvangen een stimuleringsbijdrage, tenzij zij al een mediationtoevoeging ontvangen (tabel 1.1). Voorlopig is de stimuleringsbijdrage, die het ministerie van Justitie jaarlijks kan verlengen, tot april 2009 beschikbaar. De stimuleringsbijdrage dekt de kosten van de eerste twee en een half uur mediation. Omdat de stimuleringsbijdrage de kosten van de aanvangsfase van mediation dekt, zouden partijen eerder geneigd kunnen zijn een doorverwijzing te accepteren. De stimuleringsbijdrage vervult hier als het ware een brugfunctie tussen de verwachting van partijen om een beslissing van de rechter te krijgen en het – voor partijen nogal onverwachte – voorstel door diezelfde rechter eerst eens zélf te kijken of er nog ruimte is voor het zelfstandig vinden van een oplossing. Een andere functie van de stimuleringsbijdrage is het verlagen van de financiële drempel voor partijen die bij het starten van een gerechtelijke procedure griffiekosten hebben gemaakt en nu extra kosten krijgen voor mediation. Concreet is de stimuleringsbijdrage een forfaitair bedrag van € 200 (exclusief BTW) per mediation. De Raden voor Rechtsbijstand voeren de maatregel uit en verrekenen het bedrag direct na afronding van de mediation met de mediator.

1.4 Methodes van onderzoek

In deze rapportage beschrijven we de resultaten van de doorverwijzingsvoorzieningen bij het Juridisch Loket en de Rechtspraak. Deze resultaten hebben betrekking op het aantal voorstellen voor mediation, de doorverwijzingen die daaruit voortvloeien, de resultaten van de mediations en de tevredenheid van partijen. Daarnaast willen we ook een beeld schetsen van de ontwikkeling van mediation buiten deze doorverwijzingsvoorzieningen (zie figuur 1.1). Om in kaart te brengen hoeveel mediations tot stand kwamen via genoemde wegen en

wat de resultaten van deze mediations zijn, wordt in deze Monitor Mediation gebruik gemaakt van verschillende gegevensbronnen. In deze gegevensbronnen zijn de volgende indicatoren beschikbaar om antwoord te geven op onze vragen (tabel 1.2). Diverse registraties geven inzicht in het aanbod en gebruik van de verschillende voorzieningen. De gegevens uit de monitorformulieren geven daarnaast een indicatie van de bekendheid, resultaten, duur en kwaliteit van mediation.

Tabel 1.2 Overzicht van gebruikte indicatoren in deze rapportage

Vraag naar	Indicator
Beroep op financiële voorzieningen	Registratie afgegeven stimuleringsbijdragen en mediationtoevoegingen RvR
Gebruik van mediation	Registratie (mediationvoorstellen en) doorverwezen mediations HJL en LBM
Bekendheid mediation	Bekendheid met mediation Informatiebronnen over mediation
Resultaten mediation	Overeenstemming
Duur mediation	Doorlooptijd, aantal contacturen en bijeenkomsten
Tevredenheid over mediation	Tevredenheid over proces, kosten en uitkomst doorverwezen mediations Opnieuw kiezen/adviseren mediation
Aanbod mediators	Registratie NMI, Lijst RvR Certificatie/opleidingseisen
Tevredenheid over mediators	Tevredenheid over mediators

NMI: Nederlands Mediation Instituut; RvR: Raden voor Rechtsbijstand; HJL: Het Juridisch Loket; LBM: Landelijk Bureau Mediation naast rechtspraak

Stimuleringsbijdrage en mediationtoevoegingen

De Raden voor Rechtsbijstand verstrekken de stimuleringsbijdrage en mediationtoevoeging. De administraties van de Raden registreren het beroep dat op deze financiële voorzieningen wordt gedaan. Mediationtoevoegingen worden pas sinds november 2006 als zodanig in het Gefinancierde Rechtsbijstand Automatiseringssysteem (GRAS) geregistreerd. Voor het onderzoek maken we daarom gebruik van handmatige registraties met behulp van een invulformulier, de zogenaamde voorlegger, die over de onderzoeksperiode april 2005 tot eind 2007 zijn verricht. Over die periode zijn van 1.887 mediations met minimaal één mediationtoevoeging gegevens vastgelegd (zoals manier van doorverwijzing, soort zaak, overeenstemmingspercentage, eigen bijdrage, aantal toevoegingen). Over 2007 zijn van 2.693 mediations gegevens vastgelegd in GRAS.

Mediation binnen de doorverwijzingsvoorzieningen

Voor mediations die via het Juridisch Loket of via de Rechtspraak zijn doorverwezen zijn de volgende twee monitors ontwikkeld.

Mediation via het Juridisch Loket

Bij het Juridisch Loket wordt in de administratie bijgehouden hoe vaak mediation wordt voorgesteld en hoe vaak partijen dit voorstel accepteren. Tevens vullen doorverwijzers een monitorformulier in over onder andere de reden van doorverwijzen en kenmerken van de zaak. De monitor gefinancierde rechtsbijstand voorziet in gegevens over de resultaten van en tevredenheid over afgeronde mediations. In het kader van deze monitor wordt aan mediators en partijen, die betrokken waren bij een mediation waarin minstens één van de

partijen een mediationtoevoeging ontving, gevraagd na afloop van de mediation een monitorformulier in te vullen. In totaal zijn er in de periode tussen april 2005 en december 2007 1.577 mediations gestart die via het Juridisch Loket zijn doorverwezen en waarbij minstens één van de partijen een mediationtoevoeging heeft aangevraagd. Niet al deze mediations zijn afgerond. In totaal hebben we de beschikking over ingevulde formulieren van 725 mediators en 1.248 partijen.

Mediation via de Rechtspraak

Per gerecht wordt geadmistreerd hoe vaak er een doorverwijzing naar mediation heeft plaatsgevonden. In totaal zijn er in de onderzoeksperiode 6.269 doorverwijzingen geregistreerd waarvan er 5.798 uiteindelijk hebben geresulteerd in de start van een mediation. Van deze gestarte mediations zijn er tussen april 2005 tot en met december 2007 in totaal 4.206 afgerond. Voor de monitoring van mediations die via een doorverwijzing bij de rechtspraak tot stand zijn gekomen, vullen alle betrokkenen (mediationbureau van de gerechten, partijen, mediator en indien van toepassing doorverwijzend rechter en rechtsbijstandverleners) speciaal hiervoor ontwikkelde monitorformulieren in. Nadat de mediation is afgerond, zorgen mediators ervoor dat zijzelf, een eventuele co-mediator en de betrokken partijen, en rechtsbijstandverleners die tenminste één mediationssessie hebben bijgewoond, een monitorformulier invullen. Deze formulieren leveren zij in bij het mediationbureau van het gerecht. Een medewerker van het mediationbureau van het gerecht voert de gegevens in de mediation monitor database van het LBM en vult ontbrekende administratieve gegevens aan, bijvoorbeeld met gegevens uit de monitorlijsten. Eind 2007 zijn er gegevens van 3.272 mediations ingevoerd in de landelijke database van het LBM. De LBM mediation monitor geeft hierdoor zowel inzicht in aspecten van procedurele zaken (zoals zaakskenmerken, wijze van doorverwijzen, doorlooptijden, aantal contacturen) als van inhoudelijke zaken of persoonsgebonden aspecten (zoals tevredenheid van partijen over mediation, motieven van rechters om een zaak naar mediation door te verwijzen). De gegevens van bovengenoemde 3.272 afgeronde mediations vormen de basis voor de analyses die worden gepresenteerd in deze rapportage.

Mediation buiten de doorverwijzingsvoorzieningen

Zoals hiervoor beschreven, vinden ook mediations buiten de doorverwijzingsvoorzieningen plaats. Omdat de twee bronnen over mediation buiten de doorverwijzingsvoorzieningen die in dit rapport beschikbaar waren grotendeels overlappen met de gegevens over doorverwezen mediations en omdat andere bronnen voor dit rapport niet beschikbaar waren, kan dit onderzoek maar een beperkt beeld schetsen van deze mediations.

Mediations met een toevoeging

In de monitor gefinancierde rechtsbijstand worden de resultaten van alle mediations waarin sprake is van een mediationtoevoeging gemonitord, ongeacht ze zijn doorverwezen via het Juridisch Loket of de Rechtspraak. Een deel van de gegevens in deze monitor betreft dus mediations waarbij partijen niet via het Juridisch Loket of de gerechten naar mediation zijn doorverwezen, maar wel een mediationtoevoeging ontvangen. In totaal zijn er in de periode tussen april 2005 en december 2007 1.044 mediations met een mediationtoevoeging gestart die

buiten de doorverwijzingsvoorzieningen tot stand zijn gekomen. Niet al deze mediations zijn inmiddels afgerond. In totaal hebben we de beschikking over ingevulde monitorformulieren van 429 partijen en 226 mediators.

Mediations zonder toevoeging

Om verder inzicht te krijgen in de ontwikkeling van het aantal mediations dat buiten de doorverwijzingsvoorzieningen tot stand komt, maken we ook gebruik van de monitor van het Nederlands Mediation Instituut (NMI). Alle bij het NMI geregistreerde mediators hebben het verzoek gekregen aan deze monitor mee te werken. Deze monitor is begin 2007 van start gegaan, en levert gegevens over 3.328 mediations. Een groot deel van de gegevens uit deze monitor overlapt met de gegevens uit de monitors van het Juridisch loket en de Rechtspraak. Gegevens over mediations waarbij een mediationtoevoeging of een stimuleringsbijdrage is afgegeven zijn ook bekend in de monitors van het Juridisch loket en de Rechtspraak. Nadat deze gegevens uit de NMI monitor verwijderd zijn, zijn er nog gegevens beschikbaar over 1.215 mediations, die buiten doorverwijzingsvoorzieningen tot stand kwamen. In tabel 1.3 geven we een overzicht van de aantallen gestarte en gemonitorde mediations naar herkomst in dit rapport.

Aanbod mediators

De omvang van het aanbod van mediators baseren we op het aantal mediators dat in januari 2007 is ingeschreven bij de Raden voor Rechtsbijstand. Om in aanmerking te komen voor een stimuleringsbijdrage of mediationtoevoeging dienen partijen die zijn doorverwezen door de Rechtspraak of het Juridisch Loket en partijen die op eigen initiatief voor mediation kiezen, gebruik te maken van een mediator die is ingeschreven bij de Raden voor Rechtsbijstand. Mediators kunnen alleen ingeschreven worden bij de Raden voor Rechtsbijstand wanneer zij NMI-gecertificeerd zijn en aan een aantal aanvullende inschrijvingsvoorwaarden voldoen. Partijen kunnen echter ook zelf op zoek gaan naar een geschikte mediator. Om een indruk te krijgen van het aanbod van mediators die buiten de doorverwijzingsvoorzieningen opereren, maken we gebruik van de gegevens uit het NMI Register van Mediators. Dit geeft echter geen totaalbeeld van alle actieve mediators in Nederland, omdat niet alle mediators geregistreerd staan bij het NMI.

Tabel 1.3 Overzicht van beschikbare gegevens in deze rapportage

	Bronnen	Gestarte mediations*	Afgeronde en gemonitorde mediations ²
<i>Doorverwezen mediations</i>			
Juridisch Loket	JL en RvR	1.577	725
Rechtspraak	LBM en RvR	5.798	3.272
<i>Mediations buiten doorverwijzing</i>			
Met toevoeging	RvR	1.044	226
Zonder toevoeging	NMI	niet bekend	1.215

* Gegevens bekend uit administratie RvR. 2 Gegevens bekend uit ingevulde monitorformulieren.

JL = Juridisch Loket

RvR = Raden voor de Rechtsbijstand

LBM = Landelijk bureau Mediation naast de rechtspraak

NMI = Nederlands Mediation Instituut

1.5 Opzet van dit rapport

In hoofdstuk 2 beschrijven we het aanbod van mediators en het gebruik van de financiële voorzieningen. In hoofdstukken 3, 4 en 5 staan de doorverwijzing en de mediations centraal. In deze hoofdstukken worden de bekendheid met mediation, mediationvoorstellen, de duur en resultaten van de mediations, en de tevredenheid over de mediations en mediators beschreven. In hoofdstuk 3 worden doorverwijzingen vanuit het Juridisch Loket behandeld, in hoofdstuk 4 doorverwijzingen vanuit de Rechtspraak en in hoofdstuk 5 mediations buiten de doorverwijzingsvoorzieningen. In hoofdstuk 6 volgen de belangrijkste conclusies.

2 Beheer en financiële voorzieningen

2.1 Aanbod mediators

Het Nederlands Mediation Instituut heeft tot taak de kwaliteit van mediation in Nederland te bevorderen en te waarborgen. Daarnaast bestaan er in Nederland nog verschillende beroepsorganisaties waarbij mediators zich kunnen aansluiten en die ook trainingen voor mediators aanbieden. Dit zijn onder andere de vereniging van Familierecht Advocaten Scheidingsbemiddelaars en de Nederlandse vereniging van Mediation Advocaten. Ook het Nederlands Instituut voor Psychologen heeft een sectie mediation. In deze tussenrapportage beschikken we alleen over gegevens van het Nederlands Mediation Instituut.

2.1.1 Nederlands Mediation Instituut

Om de kwaliteit van mediation te bevorderen en waarborgen, beheert het NMI een openbaar register van gekwalificeerde mediators: het NMI Register van Mediators. De mediators die in het register staan ingeschreven, hebben een exclusief recht op het gebruik van de titel NMI Mediator (voor mediators die niet gecertificeerd zijn) of NMI Gecertificeerd Mediator (voor mediators die gecertificeerd zijn). Zo zijn gekwalificeerde mediators herkenbaar en vindbaar voor iedereen die een mediator zoekt.

Een mediator wordt geregistreerd na het behalen van een mediatortraining/op-leiding bij een NMI-erkend instituut en het succesvol afleggen van een kennis-toets. Om de registratie als NMI Mediator te behouden, moeten de mediators voldoen aan de eisen voor permanente educatie. Om NMI-gecertificeerd Mediator te worden, moeten ze de genoemde kennistoets en tevens een vaardigheden-toets halen. Om de certificering te behouden, moeten ze minimaal negen mediations (van gemiddeld ten minste vier contacturen) per drie jaar uitvoeren, waarvan minstens twee in elk jaar, en moeten ze voldoen aan eisen voor permanente educatie. De eisen voor permanente educatie voor NMI Gecertificeerd Mediators liggen twee maal zo hoog als voor NMI Mediators. Per 1 januari 2008 staan er bij het NMI 4.234 mediators geregistreerd, waarvan 844 mediators gecertificeerd zijn. In januari 2007 waren er 4.288 geregistreerde mediators, waarvan 829 NMI gecertificeerd.

2.1.2 Raden voor Rechtsbijstand

Bij de Rechtspraak en het Juridisch Loket wordt alleen doorverwezen naar mediators die zijn ingeschreven bij de Raden voor Rechtsbijstand. Bovendien kunnen partijen alleen in aanmerking komen voor de financiële voorzieningen wanneer zij aan mediation deelnemen bij een mediator die bij de Raden voor Rechtsbijstand staat ingeschreven. Niet alleen moeten deze mediators NMI gecertificeerd zijn, zij moeten ook voldoen aan een aantal aanvullende kwaliteitseisen (o.a. meer dan tien mediations per jaar begeleiden). Op 1 januari 2007 waren 534 mediators ingeschreven bij de Raden voor Rechtsbijstand, per 1 ja-

nuari 2008 is dat toegenomen tot 596 mediators. Het gemiddelde uurtarief bedroeg in 2006 € 187 (inclusief BTW) en in 2007 € 195, maar de verschillen tussen de uurtarieven van mediators zijn groot. De mediators hebben verschillende professionele achtergronden en zijn actief of hebben expertise op verschillende terreinen.

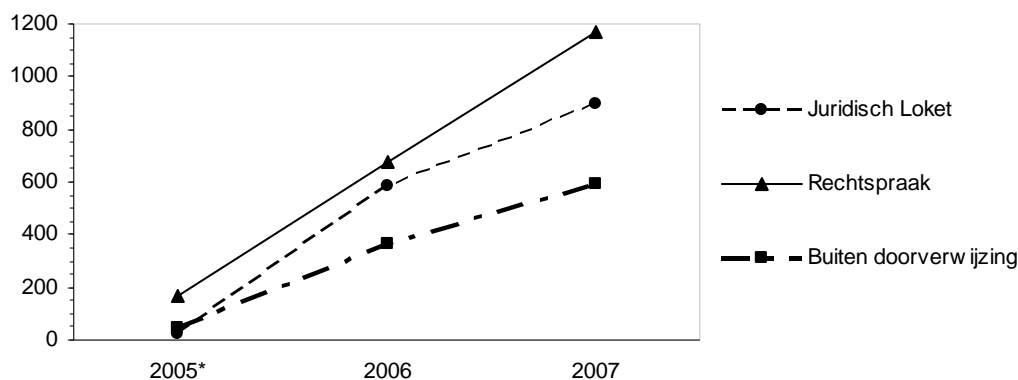
2.2 Financiële voorzieningen

Naast het beheer van de bij de Raden voor Rechtsbijstand ingeschreven mediators, zijn de Raden voor Rechtsbijstand ook verantwoordelijk voor het verstrekken van mediationtoevoegingen en stimuleringsbijdragen. Deze paragraaf beschrijft hoe het gebruik van de financiële voorzieningen is toegenomen sinds de introductie van de financiële voorzieningen op 1 april 2005.

2.2.1 Mediationtoevoegingen

Het totaal aantal mediations met een mediationtoevoeging is in 2007 met 2.711 zaken gestegen tot 4.838 mediations (figuur 2.1 en bijlage 2, tabel 1). Het aantal mediations met een mediationtoevoeging die zijn doorverwezen door het Juridisch Loket is gestegen van 580 zaken in 2006 naar 939 in 2007. Het aantal zaken met minstens één mediationtoevoeging die zijn doorverwezen via de Rechtspraak is gestegen van 684 in 2006 naar 1.124 zaken in 2007. Het aantal mediations met een mediationtoevoeging dat buiten de doorverwijzingsvoorzieningen tot stand is gekomen, is eveneens gestegen, van 367 zaken in 2006 naar 612 zaken in 2007. Omdat het aantal mediations via alle drie wegen in 2007 in ongeveer dezelfde mate is gestegen, is de verdeling over de drie wegen niet veranderd. Net als in 2006, werd 35% van de mediations met toevoeging via het Juridisch Loket verwezen, en 41% werd verwezen via de Rechtspraak en iets minder dan een kwart van de zaken met een mediationtoevoeging is buiten de doorverwijzingsvoorzieningen tot stand gekomen.

Figuur 2.1 Aantal zaken met minstens één mediationtoevoeging naar bron van doorverwijzing, 2005-2006-2007

* vanaf 1 april

Bron: handmatige administratie mediationtoevoegingen Raden voor Rechtsbijstand

Ongeveer 93% van de mediations waarvoor een toevoeging is verleend, ligt op het terrein van personen- en familierecht. Deze mediations betreffen meestal een echtscheiding (zie tabel 2.1). In tabel 2.1 wordt een uitsplitsing gemaakt naar type doorverwijzingsvoorziening.

Tabel 2.1 Aantal zaken met minstens één mediationtoevoeging naar rechtsgebied, 2005-2007

Rechtsgebied	Totaal		Buiten doorverwijzing		HJL		Rechtbank	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Personen- en familierecht	4.497	93	987	95	1.456	92	1.938	94
Arbeidsrecht	58	1	6	<1	37	2	13	<1
Bestuursrecht	48	<1	2	<1	1	<1	44	2
Verbintenissenrecht	39	<1	3	<1	8	<1	25	1
Huurrecht	23	<1	2	<1	12	<1	9	<1
Goederenrecht	7	<1	0	<1	2	<1	5	<1
Overig	8	<1	2	<1	2	<1	3	<1
Onbekend	158	3	42	4	64	4	34	2
Totaal	4.838	100	1.044	100	1.582	100	2.071	100

Bron: handmatige administratie mediationtoevoegingen Raden voor Rechtsbijstand

Het totale aantal mediationtoevoegingen ligt hoger dan het aantal mediations met een toevoeging, omdat meerdere partijen binnen een zaak een toevoeging kunnen aanvragen. Het aantal toevoegingen is van 2.509 in 2006 gestegen naar 4.071 in 2007. Relatief gezien, is het aantal mediationtoevoegingen van zaken die via het Juridisch loket zijn doorverwezen tussen 2006 en 2007 gestegen van 34% naar 45%. Het aandeel via de Rechtspraak is juist kleiner geworden: van 39% naar 29%.

Tabel 2.2 Aantal afgegeven mediationtoevoegingen naar bron van doorverwijzing, 2005-2007

	Jaar onbekend		2005*		2006		2007		totaal	
	aantal		aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%
HJL	15		27	8	858	34	1.825	45	2.725	39
Rechtspraak	22		249	70	974	39	1.174	29	2.419	35
Buiten doorverwijzingsvoorzieningen	4		71	20	537	21	1.016	25	1.629	23
Onbekend	2		9	3	140	6	56	1	207	3
Totaal	43		356	100	2.509	100	4.071	100	6.980	100

* vanaf 1 april

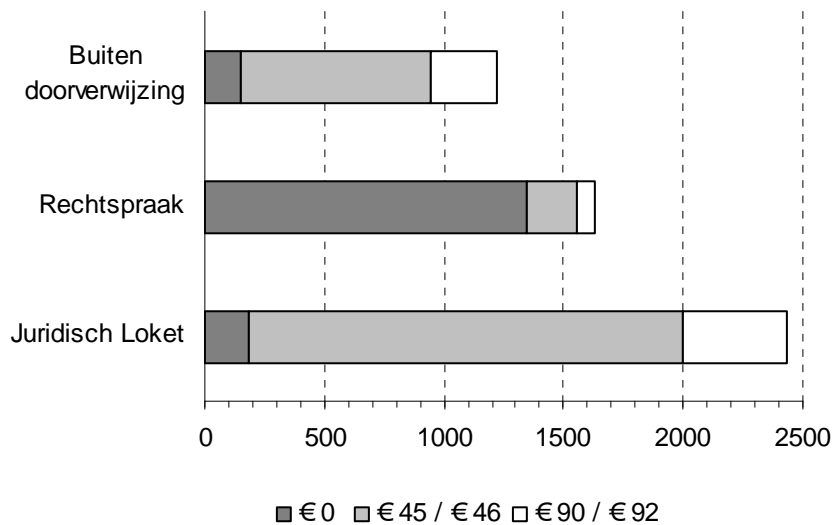
Bron: handmatige administratie mediationtoevoegingen Raden voor Rechtsbijstand

In 2005 en 2006 betaalde een rechtzoekende voor een mediationtoevoeging een eigen bijdrage van € 45. Hiervoor kan hij maximaal vier uur gebruik maken van de diensten van een mediator. Als blijkt dat er meer dan vier uur nodig is, dan kan de mediator een verlengde mediationtoevoeging aanvragen bij de Raad voor Rechtsbijstand. Als een rechtzoekende in de laagste inkomensgroep valt, hoeft deze geen extra eigen bijdrage meer te betalen. Als dat niet het geval is, betaalt hij nog een keer een eigen bijdrage van € 45. Voor partijen die vanuit de Rechtspraak zijn doorverwezen en al een reguliere toevoeging ontvangen, is de eigen bijdrage op € 0 gesteld. Als partijen geen reguliere toevoeging ontvangen, bijvoorbeeld in bestuurs- of kantonzaken, betalen ze wel een eigen bijdrage. In

2007 is de eigen bijdrage verhoogd naar € 46 voor de eerste 4 uur, tot maximaal € 92 voor mediations die meer dan 4 uur in beslag nemen.

In figuur 2.2 is de hoogte van de eigen bijdrage voor partijen te vinden voor toevoegingen waarbij die bijdrage al is vastgesteld. Dat zijn in totaal 5.411 toevoegingen. Bij 31% van de mediationtoevoegingen is de eigen bijdrage op € 0 gesteld (zie bijlage 2, tabel 2). Dit is voor het merendeel toe te schrijven aan de doorverwijzingen vanuit de gerechten, waarbij partijen al een reguliere toevoeging ontvangen. Iets meer dan de helft (53%) van de partijen heeft een eenmalige bijdrage van € 45 (€ 46 in 2007) betaald en 15% van de toevoegingsgebruikers heeft een dubbele eigen bijdrage betaald voor een verlengde toevoeging.

Figuur 2.2 Hoogte vastgestelde eigen bijdrage naar bron van doorverwijzing, 2005-2007

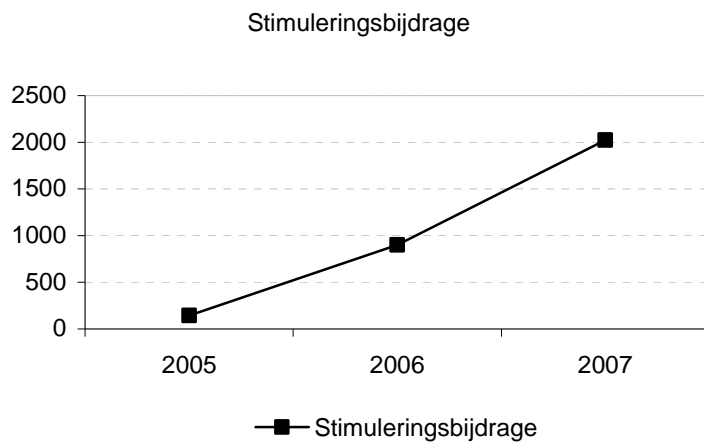

Bron: handmatige administratie mediationtoevoegingen Raden voor Rechtsbijstand, Zie bijlage 3 voor exacte cijfers.

2.2.2 Stimuleringsbijdragen

Zoals we in hoofdstuk 1 hebben beschreven, is voor partijen die een mediationvoorstel via de Rechtspraak accepteren een stimuleringsbijdrage beschikbaar, waardoor de eerste 2,5 uur mediation gratis zijn. De stimuleringsbijdrage geldt niet voor partijen die gebruik maken van gesubsidieerde rechtsbijstand. Het aantal stimuleringsbijdragen is gegroeid van 150 in 2005 naar 900 in 2006 naar 2.024 in 2007. In totaal zijn er 3.074 stimuleringsbijdragen verstrekt bij zaken die via de gerechten zijn verwezen (zie figuur 2.3).

Figuur 2.3 Aantal stimuleringsbijdragen via Rechtspraak, 2005-2007

Bron: handmatige administratie stimuleringsbijdragen Raden voor Rechtsbijstand,

3 Het Juridisch Loket

3.1 Inleiding

Vanaf april 2005 is de implementatie van de doorverwijzingsvoorziening naar mediation bij het Juridisch Loket gestart. Het Juridisch Loket heeft bij de implementatie van 'Mediation via het Juridisch Loket' de volgende activiteiten ontplooid:

1 Opleiden.

In de periode april 2005 tot en met december 2007 zijn 270 juridisch medewerkers opgeleid in de praktijk van mediation. Deze juridisch medewerkers beschikken nu over kennis en vaardigheden van mediation. Deze training maakt tegenwoordig deel uit van het reguliere opleidingsbeleid van het Juridisch Loket. De training leert medewerkers om naast de juridische rechten en plichten ook te denken aan effectieve conflictoplossingsmogelijkheden en belangen van partijen en te vertrouwen op de professionaliteit van de mediator en de advocaat.

2 ICT en kwantitatieve dienstverlening.

Van april 2005 tot en met december 2007 is de groei van het aantal doorverwijzingen gestimuleerd door een groeiscenario bij te houden en het doorverwijzingsproces te faciliteren. In de periode 2006 tot en met 2007 is het werkproces van de mediationverwijzing geïntegreerd in de ICT omgeving. Deze aanpassing voor mediation was nodig omdat het reguliere werkproces van juridische advisering en het werkproces van een mediationverwijzing niet hetzelfde verlopen. In het werkproces van mediationverwijzing is er vaak sprake van meerdere stappen in het traject, meerdere klanten binnen één zaak en moeilijke bereikbaarheid van partijen. Vanaf juli 2007 kunnen managementrapportages die dienen om het groeiscenario bij te houden op een geautomatiseerde wijze gemaakt worden.

3 Interne en externe communicatie.

Sinds april 2005 is veel aandacht besteed aan interne communicatie om medewerkers van het Juridisch Loket vertrouwd te maken met mediation. Om de groei van het aantal doorverwijzingen te waarborgen, is het belangrijk dat het vertrouwen van klanten wordt gewonnen om aan mediation deel te nemen. Daarom wordt sinds september 2007 ook aan de externe communicatie aandacht geschonken. De gebruikte communicatiestrategie richting klanten is aangepast. Er wordt niet langer 'juridisch' correct verklaard wat mediation inhoudt, maar mediation wordt vanuit het perspectief van de klant uitgelegd. Verder is de communicatie aangepast voor andere mediation doelgroepen dan de burger, zoals werkgevers en verhuurders. Diverse producten zijn gereed en de verwachting is dat omstreeks juni 2008 de campagne van start gaat.

In dit hoofdstuk zullen wij gegevens rapporteren die betrekking hebben op de periode van 1 april 2005 tot en met 31 december 2007. Deze gegevens zijn gebaseerd op de volgende bronnen:

— viermaandsrapportages van het Juridisch Loket 2007;

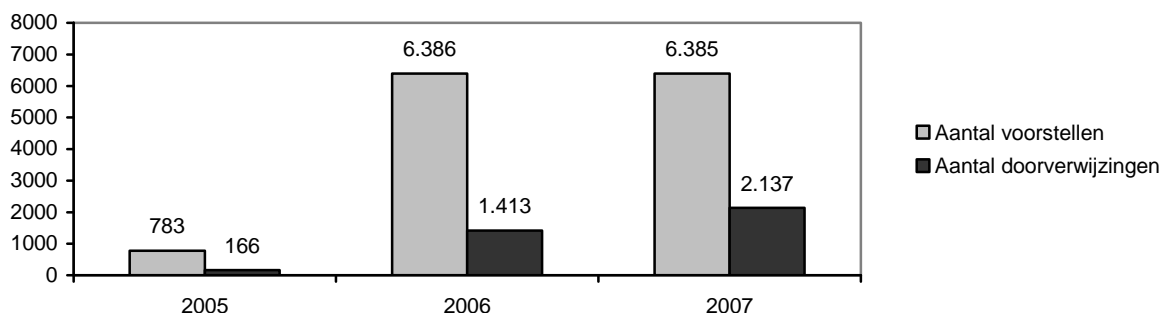
- monitorformulieren die doorverwijzers van het Juridisch Loket hebben ingevuld;
- monitorformulieren die door partijen na afloop van de mediation zijn ingevuld;
- monitorformulieren die mediators na afloop van een mediation hebben ingevuld;
- handmatige registratie van mediationtoevoegingen bij de Raden voor Rechtsbijstand.

3.2 Ontwikkeling in voorstellen en doorverwijzingen

Allereerst richten wij ons op het gebruik van de doorverwijzingsvoorzieningen bij het Juridisch Loket. Het Juridisch Loket kan rechtzoekenden vier vormen van hulp aanbieden. Ten eerste kan het Juridisch Loket informatie verstrekken, ten tweede kan het Juridisch Loket rechtzoekenden naar het spreekuur verwijzen. Ten derde kan het Juridisch Loket mensen naar een advocaat verwijzen. Tot slot kan het Juridisch Loket mensen naar mediation verwijzen. Uit de Monitor Gesubsidieerde Rechtsbijstand 2006 (Combrink-Kuiters e.a., 2007) blijkt dat de doorverwijzing naar mediation een klein onderdeel vormt binnen de hulpdiensten van het Juridisch Loket.

In figuur 3.1 is te zien hoe het aantal voorstellen tot mediation en het aantal doorverwijzingen naar mediation zich in de afgelopen jaren heeft ontwikkeld.¹ In figuur 3.1 is te zien dat het aantal doorverwijzingen een stijgende lijn vertoont. In 2007 zijn 2.137 zaken doorverwezen naar een mediator. Dit betreft meestal een RvR-mediator en in ongeveer 3% van de doorverwijzingen een niet-RvR mediator (zie ook figuur 3.2).

Figuur 3.1 Aantal voorstellen en aantal doorverwijzingen

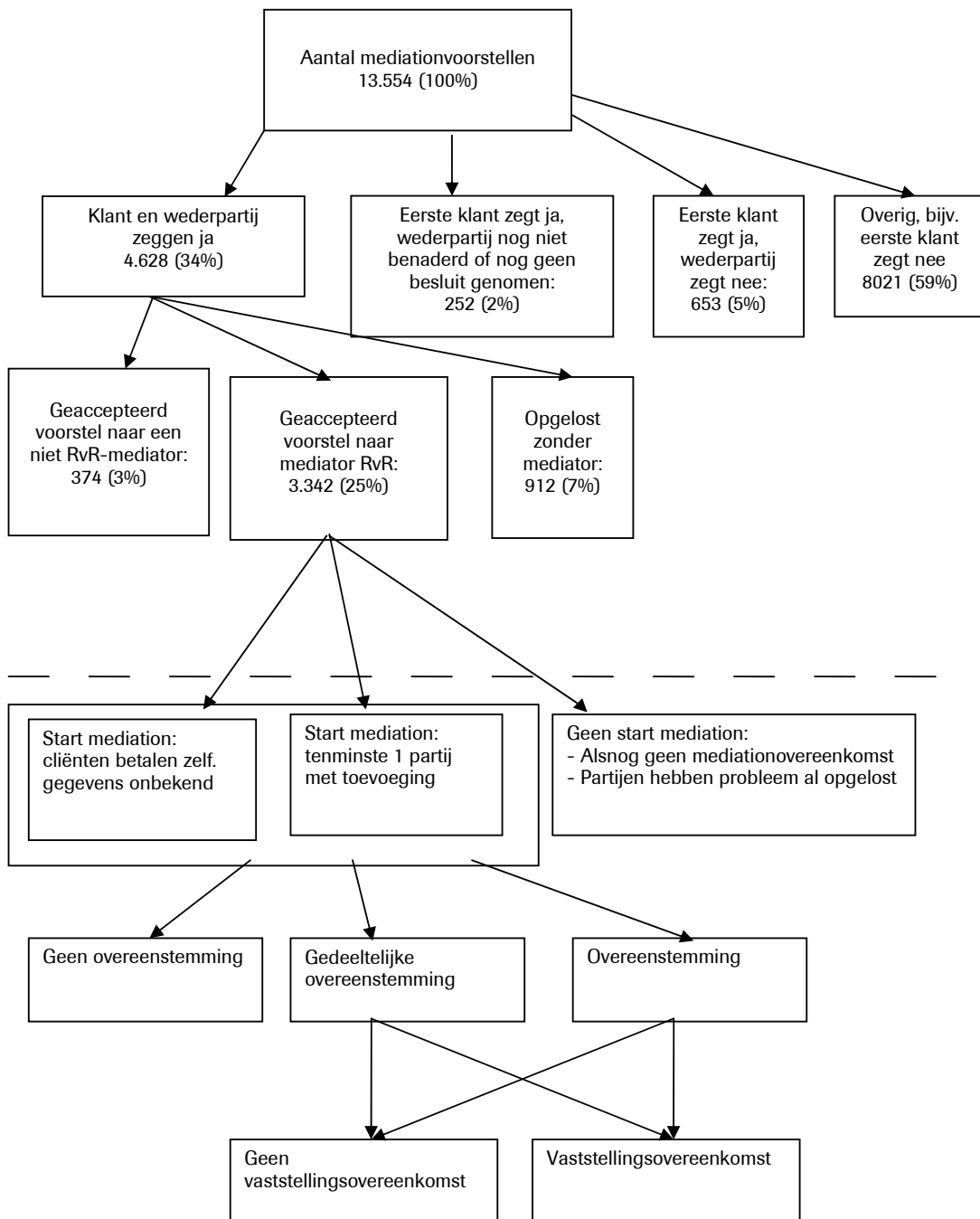

In figuur 3.2 is te zien hoe het proces van voorstel naar doorverwijzing verloopt. Van alle voorstellen resulteert ongeveer een derde in een doorverwijzing naar mediation. Verder resulteert van alle voorstellen een kwart in een verwijzing naar een RvR-mediator.

¹ Hierbij moet worden opgemerkt dat het Juridisch Loket halverwege 2007 is overgestapt van handmatig de voorstellen bijhouden naar een geautomatiseerd systeem. Tijdens de overgangsfase zijn enkele voorstellen niet geregistreerd waardoor het aantal voorstellen via het geautomatiseerde systeem niet compleet is. In 2007 is er daardoor mogelijk sprake van een onderrapportage in het aantal voorstellen.

De gegevens boven de stippellijn in figuur 3.2 zijn verkregen via de viermaands-rapportages. Onder de stippellijn zijn alleen gegevens beschikbaar van de monitorformulieren als minstens één van de partijen een mediantoevoeging ontvangt.

Figuur 3.2 Doorverwijzing mediation bij het Juridisch Loket, april 2005 - december 2007; percentages ten opzichte van het aantal mediationvoorstellen

3.3 Bekendheid met mediation

Het ministerie van Justitie probeert via een aantal beleidsmaatregelen (o.a. het uitgeven van een folder en de uitrol van doorverwijzingsvoorzieningen) de bekendheid van mediation te bevorderen. Partijen die via het Juridisch Loket zijn verwezen waren in 21% van de gevallen vooraf al bekend met mediation. Aan partijen werd gevraagd op welke manier zij op de hoogte zijn gekomen met mediation. Partijen konden meerdere informatiebronnen aankruisen. Ruim 70% van de partijen is op de hoogte gekomen van mediation door het Juridisch Loket (zie tabel 3.1). Naast onderstaande informatiebronnen die partijen aan konden kruisen, gaven partijen ook aan dat het internet en kennissen belangrijke informatiebronnen voor hen waren.

Tabel 3.1 Informatiebronnen partijen HJL (%), 2005-2007

	Vooraf bekend met mediation?		Totaal
	Ja	Nee	
Folder	13	10	10
Juridisch Loket	53	81	73*
Advocaat	7	4	4
Rechtbank	4	1	1*
Media	21	3	6*
Anders, waaronder internet en kennissen	34	17	20*
N	256	975	1.284

Kolomtotalen zijn hoger dan 100% omdat partijen meer informatiebronnen kunnen noemen

* Verschil tussen ja/nee significant, $p < 0,01$

Bron: Partijformulier (P7)

3.4 Kenmerken doorverwezen zaken en motieven voor mediation

In 60% van de zaken vinden mediationfunctionarissen dat 'mediation een snellere oplossing geeft' een belangrijk motief om mediation voor te stellen (zie tabel 3.2). Het aandeel partijen dat zelf mediation voorstelt, is met 7% gestegen ten opzichte van de vorige rapportage. Dit kan een indicatie zijn dat de bekendheid van mediation toeneemt.

Tabel 3.2 Motieven functionarissen om een mediationvoorstel te doen (%), 2005-2007

	Niet van toepassing	Enigszins van toepassing	Helemaal van toepassing
Mediation geeft een snellere oplossing	2	36	61
Partijen moeten in de toekomst met elkaar verder	9	38	53
Een puur juridische aanpak lost het geschil niet op	10	51	39
Partij stelt zelf mediation voor	64	13	23
N			213-274

N varieert iets van motief tot motief doordat niet alle vragen in elk formulier zijn ingevuld.

Bron: Doorverwijzerformulier (D2)

Mediationfunctionarissen verwijzen vrijwel geen zaken door als de onderhandelingsruimte en onderhandelingsbereidheid van partijen volgens hen laag is (zie tabel 3.3). Overigens hangen deze kenmerken onderling samen (zie tabel 3.4). Als een mediationfunctionaris de onderhandelingsbereidheid hoger inschat, dan schat hij/zij de onderhandelingsruimte ook hoger in. Ook de mate van escalatie hangt samen met de onderhandelingsbereidheid en -ruimte. Wanneer een

mediationfunctionaris inschat dat het conflict in hogere mate is geescaleerd, dan is de onderhandelingsruimte en de onderhandelingsbereidheid lager volgens de mediationfunctionaris. Daarnaast hangen deze drie kenmerken samen met de kans op overeenstemming. Deze samenhang (correlatie) is echter niet erg sterk (zie laatste kolom tabel 3.3). Hoe hoger de mediationfunctionarissen de onderhandelingsruimte of de onderhandelingsbereidheid inschatten, hoe groter de kans is dat zaken worden afgesloten met een volledige overeenstemming. Hoe lager de mediationfunctionarissen de mate van escalatie van het conflict inschatten, hoe groter de kans is dat zaken worden afgesloten met een volledige overeenstemming.

Tabel 3.3 Kenmerken van de doorverwezen zaak (%) en samenhang met mate van overeenstemming, 2005-2007

	Niet laag		Hoog	correlatiemet mate van overeenstemming
	Laag	/niet hoog		
Mate van onderhandelingsbereidheid van partijen	2	52	46	0,16*
Mate van onderhandelingsruimte	1	70	30	0,22**
Mate van escalatie van het conflict	26	64	11	-0,19**
N	267-271			

N varieert iets van motief tot motief doordat niet alle vragen in elk formulier zijn ingevuld.

* $p < 0,05$

** $p < 0,01$

Bron: Doorverwijzerformulier (D3)

Tabel 3.4 Onderlinge samenhang tussen kenmerken van de doorverwezen zaak, 2005-2007

Mate van	onderhandelings- bereidheid	onderhandelings- ruimte	escalatie van conflict
Onderhandelingsbereidheid	1		
Onderhandelingsruimte	0,54**	1	
Escalatie van conflict	-0,41**	-0,36**	1
N	267-271		

N varieert iets van motief tot motief doordat niet alle vragen in elk formulier zijn ingevuld.

** $p < 0,01$

Bron: Doorverwijzerformulier (D3)

Aan partijen is gevraagd welke motieven zij belangrijk vonden om voor mediation te kiezen (zie tabel 3.5). Motieven die partijen het vaakst noemen zijn: 'mediation is beter voor de toekomstige relatie met de andere partij' (69%), de verwachting dat mediation een betere oplossing biedt dan een juridische aanpak (61%) en dat ze de oplossing in eigen hand kunnen houden (63%).

Tabel 3.5 Motieven partijen om mediation te kiezen HJL (%), 2005-2007

	Niet van toepassing	Niet belangrijk	Enigszins belangrijk	Erg belangrijk
Beter voor toekomstige relatie met de andere partij	8	6	17	69
Wilde de oplossing in eigen hand houden	10	5	22	63
Verwachtte een <i>beter</i> e oplossing door een niet-juridische aanpak	12	5	22	61
Verwachtte een <i>snellere</i> oplossing door een niet-juridische aanpak	11	8	24	57
Goedkoper dan juridische procedure	10	11	23	57
Het Juridisch Loket adviseerde mediation	17	5	25	52
De mogelijkheid een mediantoevoeging aan te vragen	18	13	26	43
De wederpartij stelde mediation voor	60	8	14	19
Mijn advocaat adviseerde mediation	84	6	4	5
N				1.143-1.196

N varieert iets van motief tot motief omdat partijen niet alle vragen hebben beantwoord.

Bron: Partijformulier (P8)

Bij het Juridisch Loket wordt geregistreerd waarom partijen een voorstel tot mediation afwijzen (zie tabel 3.6). Het motief dat het meest wordt genoemd, is dat er geen onderhandelingsruimte of -bereidheid is (beide 19%).

Tabel 3.6 Motieven partijen om mediation af te wijzen HJL (%), 2005-2007

	Personen en familierecht	Arbeidsrecht	Overig recht	Alle rechtsgebieden
Geen onderhandelingsruimte	15	18	29	19
Geen onderhandelingsbereidheid	20	18	18	19
Escalatie conflict te ernstig	13	8	9	11
Ontkenning van een conflict	9	14	10	10
Onbereikbaarheid van partijen	8	3	3	6
Procedurele bezwaren	5	5	5	5
Vasthouden ingeslagen weg met advocaat	6	4	2	5
Rechterlijke uitspraak gewenst	2	2	1	2
Negatieve ervaring met mediation	1	0	0	1
Overig	22	28	24	24
Totaal	100	100	100	100
N	837	332	360	1.529

Bron: Webtopgegevens

3.5 Resultaten van mediation

3.5.1 Overeenstemming

Uit de handmatige registratie van mediantoevoegingen blijkt dat in 2007 74% van de mediations tot volledige overeenstemming hebben geleid en nog eens 5% tot een gedeeltelijke overeenstemming (zie tabel 3.7). Verder blijkt dat in 21% van de mediations partijen geen overeenstemming hebben bereikt.

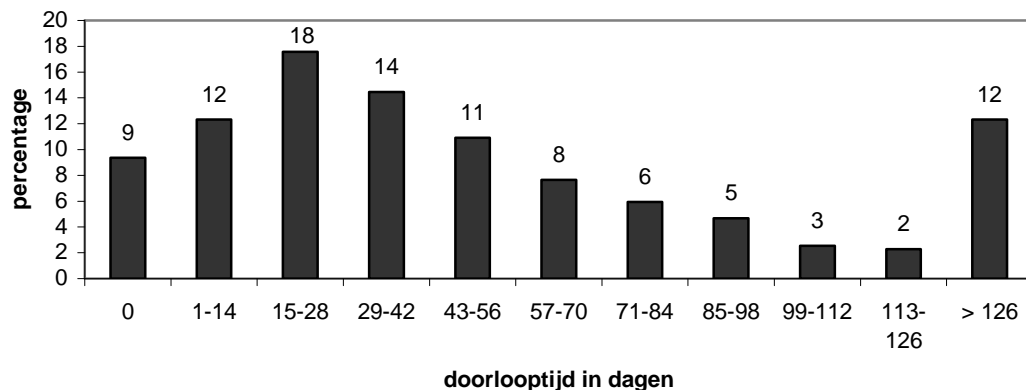
Tabel 3.7 Percentage mediations naar overeenstemming, 2005-2007

	onbekend	2005	2006	2007	Totaal
	%	%	%	%	%
Volledige overeenstemming	69	100	71	74	73
Gedeeltelijke overeenstemming	6	0	8	5	6
Geen overeenstemming	25	0	22	21	21
Totaal	100	100	100	100	100
N	36	13	407	529	984
Onbekend / nog lopend	528				

Bron: Handmatige Registratie Raden voor Rechtsbijstand

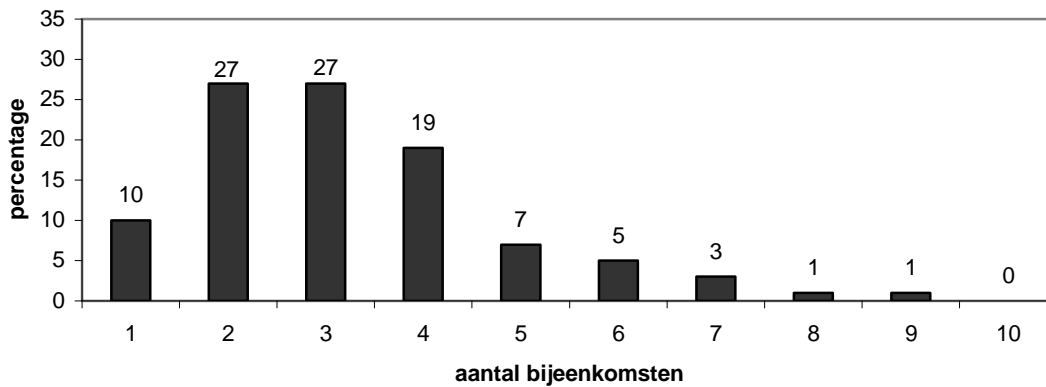
3.5.2 Duur van mediation

De doorlooptijd van mediation is gedefinieerd als het aantal dagen tussen de eerste en de laatste mediationbijeenkomst. Hierbij wil 0 dagen zeggen dat de mediation op dezelfde dag dat zij is gestart, is afgerond. Van 706 zaken is de doorlooptijd bekend. De helft van de mediations is binnen 38 dagen afgerond. Gemiddeld genomen zijn de zaken binnen 60 dagen afgerond. In de figuur 3.3 staat een overzicht van de doorlooptijd van zaken die via het Juridisch Loket zijn doorverwezen.

Figuur 3.3 Percentage mediations naar doorlooptijd in dagen, 2005-2007

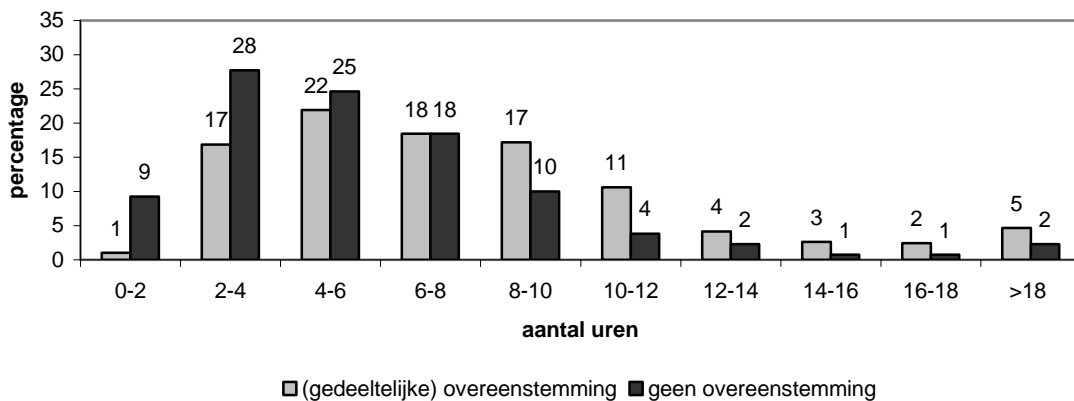
In figuur 3.4 staat het aantal bijeenkomsten weergegeven. Van 670 zaken is het aantal bijeenkomsten bekend. Ook het aantal bijeenkomsten in 2007 loopt ongeveer gelijk met de voorgaande jaren. De helft van de mediations is binnen 3 bijeenkomsten afgerond. Gemiddeld genomen zijn de mediations binnen 3 bijeenkomsten afgerond.

Figuur 3.4 Percentage aantal bijeenkomsten, 2005-2007

De duur van de mediations is gemeten in het aantal contacturen. In figuur 3.5 staat een overzicht van het aantal uren dat mediations in beslag nemen. We hebben de beschikking over de gegevens van 686 mediations. De helft van de mediations met een (gedeeltelijke) overeenstemming is binnen 7,5 uren afgerond. Gemiddeld genomen zijn mediations met een (gedeeltelijke) overeenstemming binnen 8,3 uren afgerond. Bij mediations zonder overeenstemming is de helft binnen 5 uren afgerond. Mediations zonder overeenstemming zijn gemiddeld binnen 6 uren afgerond. Mediations zonder overeenstemming zijn sneller afgerond dan mediations met een (gedeeltelijke) overeenstemming.

Figuur 3.5 Percentage aantal uren naar overeenstemming, 2005-2007

3.6 Tevredenheid over mediation

Partijen zijn gemiddeld genomen tevreden over de duur, financiële kosten en uitkomst van de mediation en het optreden van de mediator. Partijen die een (gedeeltelijke) overeenstemming hebben bereikt zijn meer tevreden dan partijen die geen overeenstemming hebben bereikt. Partijen zonder overeenstemming zijn nog wel tevreden over de mediator en redelijk tevreden over de kosten en de duur van de mediation, maar zijn vooral ontevreden over de uitkomst.

Tabel 3.8 Tevredenheid partijen (gemiddelde van schaal 1-5)*, 2005-2007

	(gedeeltelijke) overeenstemming	geen overeenstemming	Totaal
Duur van de mediation	4.1	3.3	4.0
Hoogte van de financiële kosten	4.0	3.8	4.0
Uitkomst van de mediation	4.2	2.6	4.0
Onpartijdigheid mediator	4.3	4.0	4.3
Wijze waarop mediator mediation heeft geleid	4.3	4.0	4.3
Zorgvuldigheid mediator	4.3	4.1	4.3
N**	1.006-1.029	151-163	1.168-1.192

* 1 = zeer ontevreden, 2 = ontevreden, 3 = noch tevreden/noch ontevreden, 4 = tevreden, 5= zeer tevreden

* N varieert doordat niet alle vragen in elk formulier zijn ingevuld

Bron: Partijformulier (P9 en P10)

Ongeveer 71% van de partijen zou wederom voor mediation kiezen indien zij in de toekomst een gelijksoortig conflict zouden hebben. Dit percentage is voor partijen met een (gedeeltelijke) overeenstemming vergelijkbaar met voorgaande jaren. Voor partijen die geen overeenstemming hebben bereikt, is het percentage dat in 2007 aangeeft weer voor mediation te kiezen, gedaald vergeleken met voorgaande jaren. Het percentage dat aangeeft misschien weer voor mediation te kiezen, is toegenomen in 2007, terwijl het percentage dat te kennen geeft niet weer voor mediation te kiezen gelijk is gebleven.

Tabel 3.9 Opnieuw kiezen voor mediation door partijen, 2005-2007

	(gedeeltelijke) overeenstemming %	geen overeenstemming %	Totaal
Ja	75	43	71
Misschien	21	41	24
Nee	4	16	5
Totaal	100	100	100
N	1.047	166	1.213

Bron: Partijformulier (P11)

Aan partijen is gevraagd in hoeverre zij de kosten die zij voor mediation moesten betalen als een overweging zien om in de toekomst weer voor mediation te kiezen. In de periode van 2005 tot 2007 geeft het merendeel (71%) van de partijen aan dat de kosten voor de mediation een reden zijn om in de toekomst weer voor mediation te kiezen. Slechts 3% van de partijen geeft aan dat de kosten een reden zijn om niet voor mediation te kiezen. Ruim een kwart van de partijen geeft aan het niet te weten.

Tabel 3.10 Kosten overweging voor toekomstige keuze mediation HJL (%), 2005-2007

	%
Een reden om wel voor mediation te kiezen	71
Een reden om niet voor mediation te kiezen	3
Weet niet	26
Totaal	100
N	1.214

Bron: Partijformulier (P12)

4 De Rechtspraak

4.1 Inleiding

Vanaf 1 april 2005 is bij de gerechten de structurele doorverwijzingsvoorziening voor mediation volgens schema fasegewijs ingevoerd (zie tabel 4.1). De gerechten zijn daarbij ondersteund door het Landelijk bureau Mediation naast rechtspraak (LBM). In april 2005 is de doorverwijzingsvoorziening bij 8 gerechten ingevoerd (tranche 1). Tot en met 2006 is de doorverwijzingsvoorziening bij nog 14 gerechten geïmplementeerd (tranche 2 tot en met 4). Per 1 april 2007 is de doorverwijzingsvoorziening bij de laatste 4 gerechten ingevoerd (tranche 5). Met deze vijfde tranche is de implementatie van de doorverwijzingsvoorziening bij de gerechten afgerond. Vanaf april 2007 bestaat bij alle gerechten in Nederland de mogelijkheid om tijdens de procedure alsnog voor mediation te kiezen. Vanaf de implementatie van de doorverwijzingsvoorziening zijn in de betreffende gerechten mediationfunctionarissen werkzaam die de werkzaamheden rond de doorverwijzingen organiseren, coördineren en daarover rapporteren.

Tabel 4.1 Fasegewijze implementatie doorverwijzingsvoorziening

Tranche	Datum	Gerechten
1	1-4-2005	Rechtbanken Alkmaar, Amsterdam, Haarlem, Utrecht, Arnhem, Zwolle, Assen en Hof Arnhem
2	1-10-2005	Rechtbank Roermond; 1-1-2006 Rechtbank Almelo
3	1-3-2006	Rechtbanken Zutphen, Den Bosch en Dordrecht
4	1-9-2006	Rechtbanken Breda, Den Haag, Middelburg, Rotterdam, Maastricht en Groningen; Hoven Den Bosch en Den Haag, en College van beroep voor Bedrijfsleven
5	1-4-2007	Rechtbank Leeuwarden, Hoven Amsterdam en Leeuwarden, en de Centrale raad van Beroep

Bron: opgave LBM

Activiteiten

Net als in 2005 en 2006, heeft het LBM ook in 2007 de (begeleiding van de) activiteiten om de doorverwijzingsvoorziening binnen de rechtspraak duurzaam te verankeren en te professionaliseren voortgezet. Het LBM legt hierbij het accent op de uitvoering van de plannen zoals die in het meerjarenplan omschreven zijn, te weten het bundelen van kennis, het genereren van onderzoek en het ontwikkelen van 'best' en 'evidence-based practices'. Naast de implementatie van de doorverwijzingsvoorziening in de laatste vier gerechten en de consolidatie van de doorverwijzingsvoorziening in alle gerechten, gaat het, bijvoorbeeld, om de volgende activiteiten in 2007:

1 Deskundigheidsbevordering

In 2007 zijn gesprekken gevoerd over de inbedding van de doorverwijzingscursussen in het reguliere cursuscriculum voor rechters in opleiding (rio's, raio's) en secretarissen. In 2008 zullen de cursussen nog los aangeboden worden, vanaf 2009 zullen ze ingebed zijn in het reguliere cursuscriculum. Ook in 2007 zijn er diverse cursussen georganiseerd voor rechters, secretarissen en mediationfunctionarissen, en voor administratieve mede-

werkers van de mediationbureaus om het draagvlak en de kennis van gerechten met betrekking tot mediation te vergroten.

2 Draagvlakvergroting en communicatie

In 2007 zijn er diverse bijeenkomsten georganiseerd die het draagvlak voor mediation moeten vergroten. Dit ging in 2007 om bijvoorbeeld de landelijke vergadering van mediationcoördinatoren, een bijeenkomst over 'Mediation & vertrouwelijkheid' en over ethische dilemma's en het congres 'Wat schikt het best?'. Daarnaast zijn er samen met de Nederlandse Orde van Advocaten voorlichtingsbijeenkomsten georganiseerd in Leeuwarden, Zwolle en Amsterdam. In 2007 is tevens een landelijke infodesk opgezet. Deze infodesk, die via intranet bereikbaar is, geeft antwoorden op een aantal veelgestelde vragen. Voorts is de telefonische infodesk voor de gerechten dagelijks tijdens kantooruren bereikbaar.

3 Waarborgen kwaliteit mediators

Samen met de Raden voor Rechtsbijstand is de werkgroep 'schorsing en uitschrijving mediators' ingesteld. Deze werkgroep ontwikkelt een evaluatie- en schorsingsregeling die de kwaliteit van de ingeschreven mediators moet waarborgen.

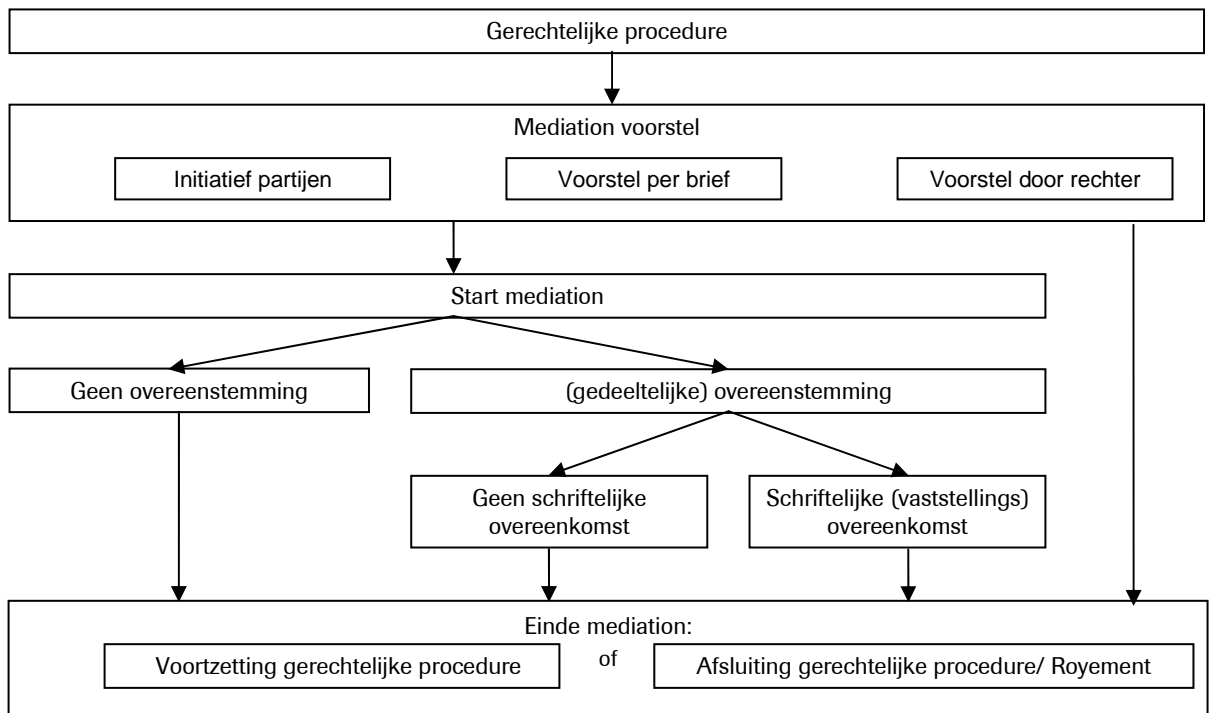
Het doorverwijzingsproces

Figuur 4.1 geeft weer hoe mediations via de Rechtspraak tot stand komen. Binnen de Rechtspraak kunnen partijen op verschillende manieren een voorstel voor mediation ontvangen. Er zijn drie vormen:

- a schriftelijk voorstel (per brief of per (tussen-)vonnis/beschikking)
- b mondeling voorstel (door de rechter op zitting) en
- c op eigen verzoek van partijen.

Een voorstel voor mediation resulteert in een doorverwijzing als beide partijen het voorstel accepteren. Niet alle doorverwijzingen resulteren in de start van een mediation. In een aantal gevallen start de mediation niet omdat de partijen bij de intake tot de conclusie komen dat zij alsnog de procedure willen voortzetten of omdat zij de zaak intussen zelf al geregeld hebben of zullen gaan regelen op korte termijn. Mediation kan tot verschillende soorten uitkomsten leiden. Er kan volledige of gedeeltelijke overeenstemming worden bereikt, of partijen kunnen niet tot overeenstemming komen. Wanneer er geen overeenstemming wordt bereikt zal de rechtszaak normaliter worden voortgezet. Wanneer er wel een (gedeeltelijke) overeenstemming is bereikt, bestaat de mogelijkheid de gemaakte afspraken vast te leggen in een schriftelijke vaststellingsovereenkomst. Na afloop van de mediation kunnen partijen terug naar de rechtbank om een eventuele vaststellingsovereenkomst van een executoriale titel te laten voorzien, eventueel resterende conflicten aan de rechter voor te leggen, of om de gerechtelijke procedure te beëindigen.

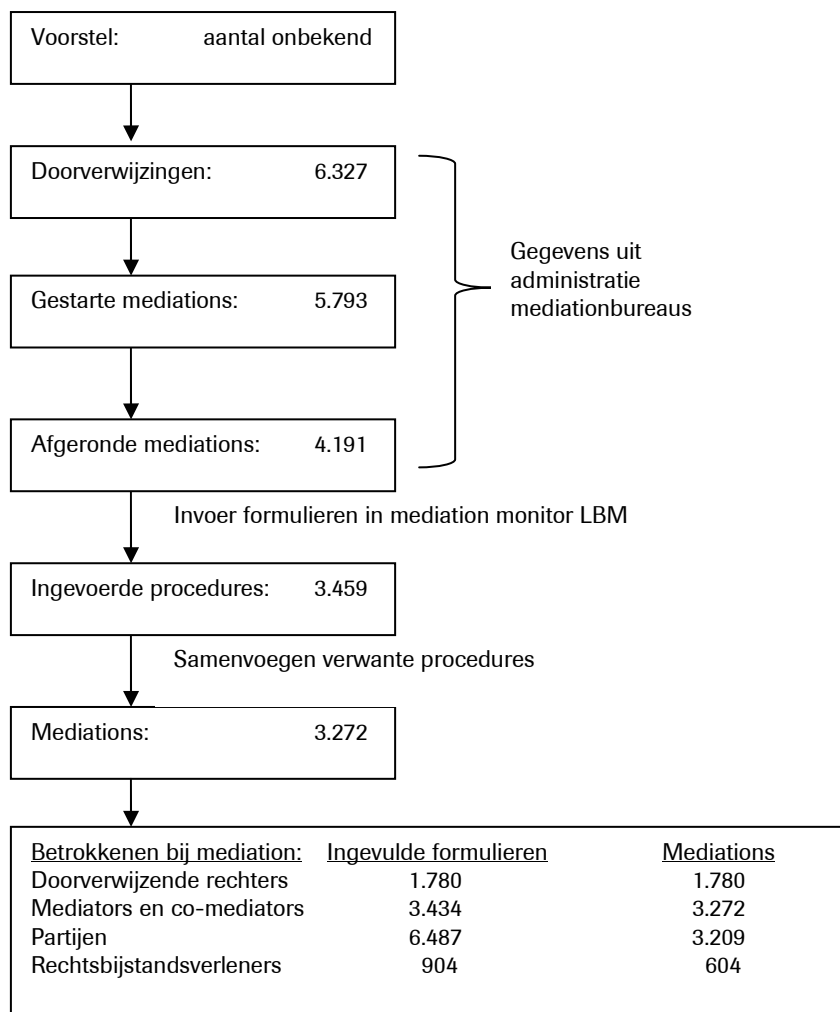
Figuur 4.1 Processchema van mediation bij de gerechten

4.2 Methode van onderzoek en aanwezige gegevens

Dit hoofdstuk beslaat de periode 1 april 2005 tot en met 31 december 2007 en is gebaseerd op gegevens die afkomstig zijn uit drie verschillende bronnen (figuur 4.2): de zaaksadministratie, rapportages gebaseerd op de administratie van de mediationbureaus van de gerechten en data uit de mediation monitor van het Landelijk bureau voor Mediation (LBM). De mediationbureaus rapporteren aan het LBM hoeveel mediations zij doorverwijzen en wat het resultaat hiervan is. Deze informatie vormt de basis van de mediation monitor, hieraan worden de zaaknummers uit de zaaksadministratie gekoppeld. Uit de administratie van de mediationbureaus is gebleken dat in de onderzoeksperiode 6.327 doorverwijzingen hebben plaatsgevonden die in 5.793 gevallen daadwerkelijk hebben geleid tot een mediation. Tot eind december 2007 zijn inmiddels 4.191 van de genoemde procedures door middel van mediation afgerond. Alle zaken die uiteindelijk door middel van mediation, al dan niet met overeenstemming, worden afgerond zijn uitgebreid gemonitord aan de hand van vijf monitorformulieren. Alle betrokkenen bij een doorverwezen mediation, de doorverwijzende rechters, aanwezige mediators, partijen en rechtsbijstandverleners die bij tenminste 1 sessie aanwezig zijn geweest, vullen een monitorformulier in. De informatie uit deze formulieren wordt ingevoerd in de mediation monitor van het LBM.

Figuur 4.2 Samenhang aanwezige gegevens mediation monitor LBM

De monitorformulieren verschaffen gedetailleerde informatie over 3.459 gerechtelijke procedures (figuur 4.2). Deze 3.459 gerechtelijke procedures vertegenwoordigen 3.272 afgeronde mediations. Dit verschil ontstaat doordat in een aantal mediations meer procedures tegelijk worden behandeld. Een deel van de mediations is door een rechter ter zitting doorverwezen. In dat geval vullen de doorverwijzende rechters een vragenlijst in, waarin ze aangeven waarom ze de partijen hebben voorgesteld voor mediation te kiezen. Er zijn 1.780 ingevulde formulieren van doorverwijzende rechters beschikbaar. Verder hebben mediators 3.434 formulieren over het verloop en het resultaat van de mediation ingevuld. Dit aantal is hoger dan het aantal afgeronde mediations omdat bij een aantal zaken een co-mediator betrokken was. In totaal hebben 6.487 partijen een monitor formulier ingevuld; zij waren betrokken bij 3.207 mediations. Wanneer een rechtsbijstandverlener aanwezig was tijdens één of meer bijeenkomsten van de mediation vult ook deze een formulier in. In totaal zijn er 904 formulieren door rechtsbijstandverleners ingevuld; zij waren betrokken bij 602 mediations.

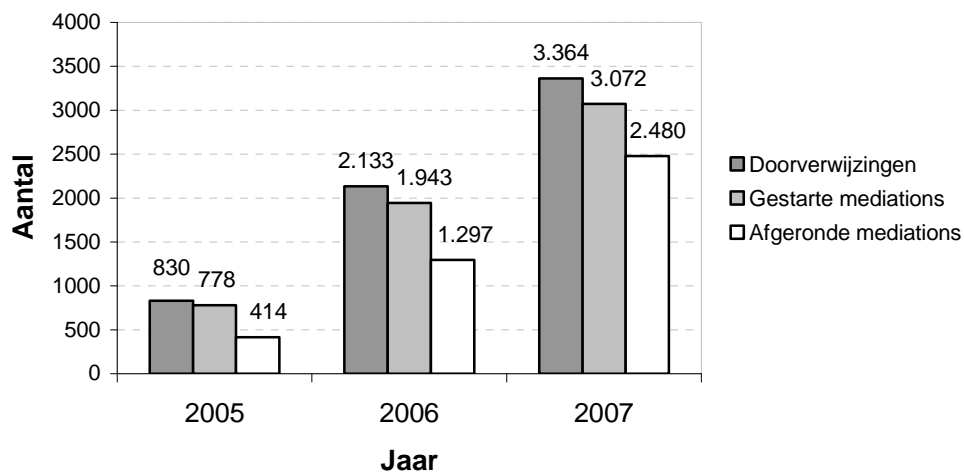
Van alle afgeronde mediations zou een monitorset beschikbaar moeten zijn, van 78% van de afgeronde mediations was een monitorset beschikbaar voor deze

rapportage (bijlage 2). Van de in 2007 afgeronde mediations was nog maar 63% van de monitorsets beschikbaar. Deels zal dit komen omdat een deel van de afgeronde mediations nog niet is ingevoerd in de database van het LBM, en een deel zal non-respons zijn. Van alle in 2006 afgeronde mediations is inmiddels 99% van de monitor sets teruggestuurd en ingevoerd in de monitor. De verwachting is dat de respons over 2007 nog zal toenemen, net als over 2006. Binnen de monitorsets ontbreken soms formulieren van specifieke betrokkenen of zijn een aantal vragen niet beantwoord door betrokkenen. Omdat gegevens over wie er betrokken waren bij een specifieke mediation ook uit de monitor zelf komen, is er geen betrouwbare berekening mogelijk van het responspercentage van de betrokken partijen en rechtsbijstandsverleners.²

4.3 Ontwikkelingen in het aantal en soort mediations

Figuur 4.3 laat zien dat het aantal doorverwijzingen naar mediation is toegenomen van 830 in 2005 naar 2.133 in 2006 tot 3.364 in 2007. Het aantal doorverwijzingen dat resulteert in de start van een mediation en het aantal afgeronde mediations houden gelijke tred met deze ontwikkeling. Van alle doorverwijzingen startte 92% en inmiddels is 73% van de gestarte mediations afgerond. Het aantal doorverwezen en afgeronde mediations is in 2007 in absolute zin toegenomen, maar slechts een klein deel van bij de rechtbank aangebrachte zaken wordt naar mediation doorverwezen. Hierdoor is mediation in relatieve zin nog klein. In 2007 werden bijvoorbeeld ruim 127.000 familiezaken door rechtbanken afgerond³, terwijl er 1.755 door de rechtbanken doorverwezen mediations in familiezaken werden afgerond.

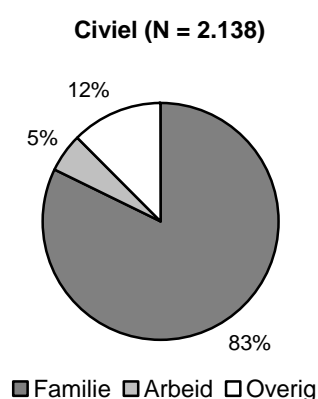
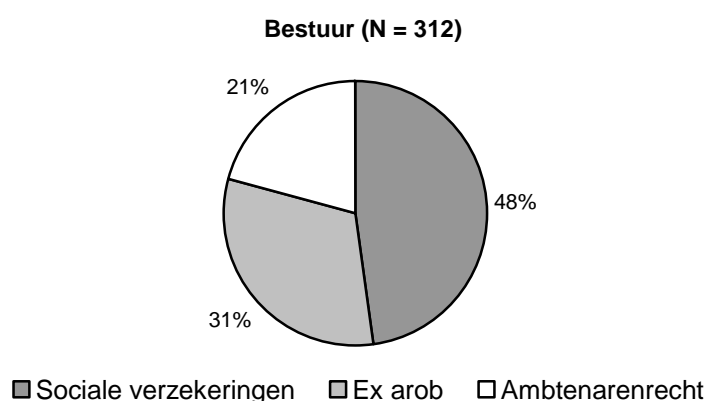
Figuur 4.3 Ontwikkeling in aantal doorverwijzingen en mediations

² Voorzover het te schatten valt lijkt het responspercentage van betrokkenen te liggen tussen de 85% en 99%.

³ Bron: Jaarverslag van de Rechtspraak 2007.

Figuur 4.2 Verdeling van type zaak per sector (doorverwezen mediations)

Een kwart van de afgeronde mediations is afkomstig uit de bestuurssector (N=816) en driekwart uit de civiele sector (N=2.456). Van deze zaken is in driekwart van de gevallen gespecificeerd op welk inhoudelijk terrein de zaak zich afspeelt (figuur 4.2 en bijlage 3). Verreweg de meeste mediations in het civiele recht gaan over familiezaken zoals scheiding, alimentatie, omgangsregelingen en boedelscheidingen (83%). Andere zaken in het civiele recht betreffen arbeidsgeschillen (5%) of overige geschillen over diverse onderwerpen zoals huur, gezondheid en contracten (12%). In het bestuursrecht gaan de meeste geschillen die in een mediation behandeld worden over sociale verzekeringen, waaronder bijstand en arbeidsongeschiktheid (48% van de bestuurszaken). Minder vaak zijn mediations ex-arob zaken (31%) en zaken in het ambtenarenrecht (21%).

Tabel 4.3 Verdeling vragenlijsten partijen naar sector, per partij en per zaak (%)

	Bestuur	Civiel	Beide
Eiser	45	52	50
Gedaagde/verweerder	49	46	47
Derde belanghebbende	6	2	3
N partijen	1.641	4.278	5.919
Eiser en gedaagde/verweerder	62	68	66
Complexe zaken ^a	14	4	6
Ontbrekende eiser of gedaagde/verweerder ^b	24	29	28
N zaken	817	2.390	3.207

a Zaken zijn complex wanneer er sprake is van een of meer derde belanghebbenden, of wanneer er meer eisers of verweerders zijn.

b In sommige zaken staan wel meer partijen tegenover elkaar, maar geven beide (alle) partijen aan eiser of gedaagde/verweerder te zijn.

In de partijformulieren staan gegevens over de kenmerken van partijen (tabel 4.3). Omdat niet alle partijformulieren van alle bij de mediation betrokken partijen aanwezig zijn, geven ze slechts een indicatie van het soort partijen dat bij mediation betrokken is. Meestal staan er twee partijen tegenover elkaar. In beide sectoren zijn ongeveer evenveel formulieren van gedaagden als van eisers aanwezig. Daarnaast is in bestuurszaken (6%) iets vaker een derde partij betrokken in de mediation dan in civiele zaken (2%). In 66% van de zaken is er sprake van een partijformulier van een eiser en een verweerder. In 18% van de zaken zijn alleen formulieren beschikbaar van eisers of verweerders of derden en in 10% van de zaken is slechts een partijformulier beschikbaar. De overige mediations behoren tot de complexe zaken met meer dan twee formulieren, ofwel omdat er een derde belanghebbende is ofwel omdat er meer eisers of verweerders in het conflict zijn.

Tabel 4.4 Partijsamenstelling per mediation naar sector, alleen mediations met 2 partijen (%)

Bestuur	Burger	Bedrijf	Bestuur	Totaal
Burger	3			
Bedrijf	15	0		
Bestuur	68	11	3	
Totaal	59	11	30	100

Civiel	Natuurlijk persoon	Rechtspersoon	Totaal
Natuurlijk persoon	84		
Rechtspersoon	9	6	
Totaal	94	6	100

Noten: Tabel beschrijft alleen zaken waarin formulieren van 2 partijen beschikbaar zijn; dit is 76% van de mediations, N civiel = 1.842; N bestuur = 650.

In 76% van de doorverwezen mediations zijn er formulieren van twee partijen beschikbaar. Tabel 4.4 geeft een overzicht van welke twee partijen in de doorverwezen mediations een formulier hebben ingevuld en waarschijnlijk met elkaar in conflict zijn. In principe draait een bestuurszaak om een beroep van een burger of bedrijf tegen een overheidsbeslissing. We zouden dan ook verwachten dat in alle bestuurszaken in ieder geval een formulier van een bestuursorgaan beschikbaar is. Dit is niet zo; in 18% (15+3) van de bestuurszaken is geen formulier ingevuld door een bestuursorgaan. In de overige 82% van de bestuurszaken

is het meestal een burger (69%) die een beroep tegen een overheidsbeslissing heeft ingesteld. In civiele zaken spreekt men niet van burgers en bedrijven, maar van natuurlijke personen en rechtspersonen. In 84% van de civiele zaken staan twee natuurlijke personen tegenover elkaar.

Volgens opgave van de mediators was bij één op de vijf mediations een rechtsbijstandverlener van de eiser aanwezig tijdens één of meer bijeenkomsten.⁴ Bij 455 mediations was een rechtsbijstandverlener van de verweerder aanwezig tijdens de mediation. Bij 402 van de mediations waren beide rechtsbijstandverleners aanwezig.

Er zijn gegevens van 904 rechtsbijstandverleners. Meestal zijn dat advocaten (623). Overeenkomstig de opgave van mediators, treden de meeste rechtsbijstandverleners op namens een eiser (61%). Er is een duidelijk verschil tussen bestuurszaken en civiele zaken. In 60% van de bestuurszaken was geen rechtsbijstandverlener bij de mediation aanwezig. Als er een rechtsbijstandverlener aanwezig was, was deze meestal voor één partij aanwezig (bij 75% van de mediations) en vertegenwoordigde hij meestal de eiser (73%). In bestuurszaken was de rechtsbijstandverlener bijna even vaak advocaat (52%) als gemachtigde (48%). In 82% van de civiele zaken was geen rechtsbijstandverlener aanwezig tijdens de mediation. Wanneer rechtsbijstandverleners aanwezig waren, waren meestal zowel de vertegenwoordiger van de eiser als van de verweerder aanwezig (76%). Meestal waren de aanwezige rechtsbijstandverleners advocaat (91%).

In 53% van de zaken is bekend dat een financieel belang een rol speelt in het conflict. Meestal ligt het financiële belang tussen de 500 en 5.000 euro (34%), in 20% van de zaken met een financieel belang is de hoogte van dat belang onbekend.

4.4 Bekendheid met mediation

Partijen

Net als in eerdere jaren is ook in 2007 ongeveer 45% van de partijen al bekend met mediation voor het begin van de gerechtelijke procedure. De bekendheid met mediation is hoger in de bestuurssector dan in de civiele sector (58% vs. 40%). Vergeleken met eerdere jaren noemen partijen dezelfde informatiebronnen in dezelfde mate. Tabel 4.5 geeft dan ook het relatieve belang van de verschillende informatiebronnen over de gehele onderzoeksperiode.

⁴ Bij 695 van de 3.272 mediations.

Tabel 4.5 Informatiebronnen mediation van partijen (%), 2005-2007

	Bekend met mediation?		Totaal
	Ja	Nee	
Folder	11	4	7*
Advocaat	25	26	26
Rechter of rechtbank	57	79	69*
Pers, media, vakliteratuur	22	2	11*
Gemeente of provincie	3	1	2*
Wederpartij	2	1	1
Familie, vrienden, werk of collega's	20	2	10*
Anders	13	2	7*
N	2.884	3.603	6.487

Kolomtotalen zijn hoger dan 100% omdat partijen meer informatiebronnen kunnen noemen.

* verschil tussen ja/nee significant $p < 0,05$.

Bron: Partijformulier (P6)

Alle partijen, of ze nou bekend zijn met mediation of niet, noemen het vaakst de rechter of hun advocaat als informatiebron. Partijen die niet bekend waren met mediation noemen vaker de rechter dan partijen die wel bekend zijn met mediation. Partijen die wel bekend zijn met mediation noemen alle overige bronnen, behalve de advocaat en de wederpartij, vaker dan partijen die niet bekend zijn met mediation. Partijen die een gerechtelijke procedure beginnen, maar nog niet bekend zijn met mediation, ontvangen dus meestal de informatie van de rechter of hun advocaat. De andere bronnen dienen waarschijnlijk als aanvullende informatie. Bijvoorbeeld wanneer een partij op zoek gaat naar informatie over mediation in een folder of de media nadat een familielid mediation voorstelde als mogelijke oplossing. Of vice versa, wanneer een partij, na gelezen te hebben over mediation in de media of een folder, familie, vrienden of kennissen vraagt naar hun ervaring of mening over mediation.

Zoals te verwachten valt, zijn partijen die vaker bij rechtsprocedures betrokken zijn, zoals rechtspersonen en bestuursorganen, en rechtsbijstandverleners vaker op de hoogte van mediation dan natuurlijke personen, die meestal voor het eerst bij een rechtsprocedure betrokken zijn. Van de natuurlijke personen is maar 37% bekend met mediation, bij rechtspersonen is 56% bekend met mediation en bij bestuursorganen is dat 81%.

Natuurlijke personen zijn vooral aangewezen op informatie van de rechter of hun advocaat, andere bronnen van informatie noemen ze nauwelijks. Rechtspersonen en bestuursorganen noemen even vaak de rechter (en de wederpartij, maar die wordt bijna niet genoemd) als informatiebron, minder vaak een advocaat en vaker de andere bronnen dan natuurlijke personen (alle verschillen statistisch significant).⁵ Waarbij meestal geldt dat bestuursorganen weer vaker de andere bronnen noemen dan de rechtspersonen. Bestuursorganen noemen bijvoorbeeld de folder en de media en vakliteratuur vaker, maar de vertegenwoordigers van rechtspersonen noemen familie, vrienden of collega's vaker als informatiebron.

Als we kijken naar de implementatie van de doorverwijzingsvoorzieningen, dan blijkt dat bij rechtbanken waar mediation recent is ingevoerd (tranche 5) hoog-

⁵ $p < 0,01$.

uit 40% van tevoren al bekend is met mediation. Bij rechtbanken die al langer een doorverwijzingvoorziening hebben is 50% van de partijen al bekend met mediation voor de procedure.

Bij recente implementatie worden de rechter en de pers vaker als informatiebronnen genoemd, dan bij rechtbanken waar al langer mediation bestaat. Bij degenen die al bekend waren met mediation worden bij recente implementatie de pers en familie vaak als informatiebron genoemd.

Rechtsbijstandverleners

De meeste rechtsbijstandverleners zijn op de hoogte van mediation (92% is al bekend met mediation voor de procedure). Die kennis hebben zij meestal van de rechtbank (65%), (vak)literatuur (42%) of een vakgenoot (23%). De folder of de pers (19% en 16%), mediators (13%) en overige bronnen (11%) worden minder vaak genoemd. Over het algemeen hebben advocaten en gemachtigden dezelfde informatiebronnen, maar gemachtigden noemen de folder, vakgenoten en mediators minder vaak dan advocaten dat doen.

4.5 Kenmerken doorverwezen zaken en motieven voor mediation

4.5.1 Kenmerken doorverwezen zaken

Van de 1.780 mediations waarvan een doorverwijzerformulier beschikbaar is, zijn 1.632 mediations door een rechter ter zitting (comparitie) doorverwezen naar mediation. In de overige zaken was er meestal (78) sprake van eigen initiatief van de partijen, 70 zaken werden eerder of later in de procedure doorverwezen. Wij rapporteren hier over alle beschikbare doorverwijzerformulieren. Omdat in 2007 rechters grotendeels dezelfde motieven hadden om zaken door te verwijzen als in de periode daarvoor, rapporteren wij hier over de gehele periode. Het getal tussen haakjes geeft het percentage in 2007 weer (tabellen 4.6 en 4.7). Ook in 2007 zijn de belangrijkste motieven om partijen door te verwijzen naar mediation hun toekomstige relatie en het feit dat een gerechtelijke uitspraak het conflict niet oplost.

Tabel 4.6 Motieven doorverwijzers ter zitting (%), 2005-2007 (2007)

Motieven	Niet van toepassing	Enigszins van toepassing	Helemaal van toepassing
Partijen moeten in de toekomst met elkaar verder	9 (8)	20 (23)	72 (70)
Een gerechtelijke uitspraak lost het echte probleem niet op	5 (6)	32 (33)	63 (61)
Mediation geeft een snellere oplossing	27 (22)	40 (45)	33 (33)
Partijen hebben zelf een voorstel tot mediation gedaan	57 (56)	29 (30)	14 (14)
N = 1.677 tot 1.732 (489 tot 504)			

Bron: Doorverwijzerformulier (D5)

De doorverwijzers lijken de mate van escalatie van doorverwezen zaken in 2007 lager in te schatten dan over de gehele periode. Dat zou een artefact kunnen zijn, omdat mediations bij minder geëscaleerde conflicten eerder tot overeenstemming zouden kunnen leiden en de gegevens dus al zijn ingevoerd in de

monitor. Waarschijnlijk ontbreken de monitorgegevens van de mediations bij meer geëscaleerde conflicten uit 2007 nog.

Tabel 4.7 Kenmerken van door rechter doorverwezen zaken (%), 2005- 2007 (2007)

	Laag	Niet laag/niet hoog	Hoog
Mate van onderhandelingsbereidheid	10(10)	68(70)	21(20)
Mate van escalatie	7(10)	52(53)	42(37)
Mate van onderhandelingsruimte	6(5)	68(70)	26(26)

N = 1.715 tot 1.730 (499 tot 505).

Bron: Doorverwijzerformulier (D6)

Er zijn tot nu toe 130 bestuurszaken op zitting doorverwezen en 1.502 civiele zaken. Doorverwijzers blijken significant te verschillen wat betreft hun motivaties om zaken door te verwijzen in beide sectoren⁶. Bij bestuurszaken is de belangrijkste reden om partijen door te verwijzen het feit dat het echte probleem niet wordt opgelost. Bij civiele zaken wordt deze motivatie even vaak belangrijk gevonden als in bestuurszaken, maar in civiele zaken vinden de doorverwijzers de toekomstige relatie belangrijker. Bij bestuurszaken wordt de toekomstige relatie minder vaak genoemd dan bij civiele zaken (gemiddeld 2,3 vs. 2,7 op schaal 1-3). Daarnaast blijkt de snelheid van mediation voor doorverwijzers in bestuurszaken een belangrijker motief dan in civiele zaken (gemiddeld 2,2 vs. 2,0). Verder blijken partijen vaker zelf het initiatief tot mediation te nemen in civiele zaken dan in bestuurszaken (gemiddeld 1,4 vs. 1,6).

Naar oordeel van de rechters zijn de conflicten in de civiele sector in hogere mate geëscaleerd en is er minder onderhandelingsruimte dan bij conflicten in de bestuurssector. Ook de onderhandelingsbereidheid lijkt in bestuurszaken hoger te worden ingeschat, maar dat verschil is niet statistisch significant. Een mogelijke verklaring hiervoor zou kunnen liggen in de praktijk dat in bestuurszaken procedures snel starten om termijnen niet te laten verlopen, terwijl in civiele zaken eerst meer onderhandeld zou worden.

4.5.2 Motieven van partijen

In tabel 4.8 staat weergegeven hoe belangrijk partijen verschillende motieven vinden om voor mediation te kiezen. Het meeste belang hechten partijen aan een advies van de rechter en de toekomstige relatie met de ander partij.

⁶ Alle genoemde verschillen zijn statistisch significant, $p < 0,05$.

Tabel 4.8 Motieven partijen om mediation te kiezen (%), 2005-2007

	Niet van toepassing	Niet belangrijk	Enigszins belangrijk	Belangrijk
Beter voor de toekomstige relatie met de andere partij	11	12	17	60
De rechter adviseerde mediation	18	6	17	59
Verwachte een betere oplossing dan door een uitspraak van een rechter	16	9	19	57
Verwachte een snellere oplossing dan door een uitspraak van een rechter	14	13	19	54
Wilde de oplossing in eigen hand houden	20	15	26	40
De eerste 2,5 uur mediation zijn gratis	20	32	17	32
Mijn advocaat adviseerde mediation	47	9	16	29
Goedkoper dan een gerechtelijk procedure	29	30	16	25
De wederpartij stelde mediation voor	66	13	9	12

N = 6.050 tot 6.243

Bron: Partijformulier (P7)

Veelal vinden partijen meerdere motieven belangrijk om te kiezen voor mediation. Met behulp van factor analyse is vastgesteld dat de motieven van partijen in drie categorieën kunnen worden onderverdeeld. Dat zijn de motieven die vooral op de korte termijn of de kosten slaan, te weten een snellere, goedkopere oplossing en de eerste 2,5 uur gratis. Daarnaast zijn er de meer lange termijn motieven: partijen hechten veel belang aan een betere oplossing, waarbij zij denken aan de toekomstige relatie met de wederpartij en het in de eigen hand houden van de oplossing. In de derde categorie motieven is het initiatief of het advies van een ander de belangrijkste reden om voor mediation te kiezen. Hoewel de motieven van partijen variëren in verschillende rechtsgebieden en voor verschillende typen partijen (tabel 4.9), blijft de lange termijn het belangrijkste motief (gemiddeld 2.2, op schaal van 0-3). In de civiele zaken vinden partijen de lange termijn factor en de derde partij factor belangrijker dan in de bestuursrechtelijke sector. In bestuurszaken hechten partijen meer belang aan de snelheid dan in civiele zaken. Wanneer mediations vroegtijdig zijn doorverwezen of wanneer partijen zelf het initiatief hebben genomen, hechten partijen meer belang aan de snelheid en kosten van mediation dan wanneer de rechter mediation heeft voorgesteld. Bij een voorstel door de rechter zijn juist de lange termijn motieven meer van belang. Tussen eisers en verweerders zit geen verschil wat betreft motieven voor mediation. Natuurlijke personen hechten meer belang aan een betere oplossing en advies van derden, maar minder aan snelheid dan bestuursorganen en rechtspersonen.

Tabel 4.9 Motieven partijen naar sector, type partij en moment van doorverwijzen (gemiddelde op schaal van 0-3)*

	Korte termijn motieven: snelheid en kosten	Lange termijn motieven: relatie en eigen invloed	Advies of initiatief derden
Sector**			
Bestuur	1,9 _a	2,1 _a	1,5 _a
Civiel	1,8 _b	2,2 _b	1,9 _b
Partij**			
Natuurlijk persoon	1,8 _a	2,2 _a	1,8 _a
Rechtspersoon	1,9 _b	2,0 _b	1,7 _b
Bestuursorgaan (overheid)	1,9 _b	2,2 _c	1,4 _c
Doorverwijzing**			
Door rechter	1,8 _a	2,2 _a	1,9 _a
Vroegtijdig schriftelijk voorstel	2,0 _b	2,1 _b	1,6 _b
Eigen initiatief	2,0 _b	2,1 _b	1,6 _b
Totaal	2,0	2,2	1,8

* 0 = Niet van toepassing, 1 = Niet belangrijk, 2 = Enigszins belangrijk, 3 = Belangrijk

** Per variabele (sector, partij en doorverwijzing) verschillen de gemiddelden in een kolom met verschillend subscript (a,b, c) $p < 0,05$.

Bron: Partijformulier (P7)

4.5.3 Advies en motieven van rechtsbijstandverleners

Rechtsbijstandverleners die minstens één mediationssessie hebben bijgewoond, is verzocht een monitorformulier in te vullen. De meeste van deze rechtsbijstandverleners (88%) hebben hun cliënt geadviseerd om voor mediation te kiezen. Ongeveer 100 rechtsbijstandverleners adviseerden hun cliënt niet om voor mediation te kiezen. Meestal deden zij dit omdat volgens hun sprake is van slechte communicatie tussen partijen, te veel escalatie en gebrek aan onderhandelingsruimte, minder vaak was er behoefte aan een principe uitspraak (tabel 4.10).

Tabel 4.10 Motieven om cliënt *niet* te adviseren voor mediation te kiezen (%)

	Niet van toepassing	Enigszins van toepassing	Helemaal van toepassing
Slechte communicatie partijen	21	32	48
Geen onderhandelingsruimte	22	38	40
Zaak teveel geëscaleerd	34	29	37
Behoeft aan openbare/juridische uitspraak	45	26	29
Geen vertrouwen in mediation	74	22	5
N = 92			

Bron: Rechtsbijstandverlenerformulier (R9).

Wanneer een rechtsbijstandverlener een positief advies voor mediation uitbracht, was de belangrijkste reden om mediation te adviseren de snelheid van mediation (tabel 4.11). Dat mediation goedkoper zou zijn, is voor rechtsbijstandverleners de minst belangrijke reden. In bestuurszaken noemen rechtsbijstandverleners vaker de snelheid van mediation als motief voor hun advies dan in civiele zaken, de overige motieven worden ongeveer even vaak in civiele als in bestuurszaken genoemd.

Tabel 4.11 Motieven voor positief advies aan cliënt (%)

	Niet van toepassing	Enigszins van toepassing	Helemaal van toepassing
Verwachtte een snellere oplossing dan door een uitspraak van een rechter	18	30	52
De rechter adviseerde mediation	23	25	52
Beter voor de toekomstige relatie met de andere partij	33	26	41
Verwachte een betere oplossing dan door een uitspraak van een rechter	18	43	39
Wilde de oplossing in eigen hand houden	32	46	23
Goedkoper dan een gerechtelijk procedure	61	21	19
De andere partij stelde mediation voor	85	12	4
Een vakgenoot adviseerde mediation	95	4	1

N = 725-764

Bron: Rechtsbijstandverlenerformulier (R8).

4.6 Resultaten van mediation

4.6.1 Overeenstemming

Van alle afgeronde mediations eindigt 60% met (gedeeltelijke) overeenstemming (tabel 4.12). Bestuurszaken eindigen vaker met (gedeeltelijke) overeenstemming dan civiele zaken (74% vs. 55%; $p < 0,05$). In 53% van de zaken is een vaststellingsovereenkomst gesloten. In bestuurszaken wordt vaker een vaststellingsovereenkomst gesloten dan in civiele zaken (66% vs. 48%; $p < 0,05$).

Tabel 4.12 Mate van overeenstemming naar jaar laatste bijeenkomst

Percentage overeenstemming	jaar				Totaal
	onbekend	2005	2006	2007	
Volledige overeenstemming	39	52	50	53	52
Gedeeltelijke overeenstemming	11	8	10	7	8
Geen overeenstemming	50	39	40	40	40
N	55	345	1.276	1.574	3.250

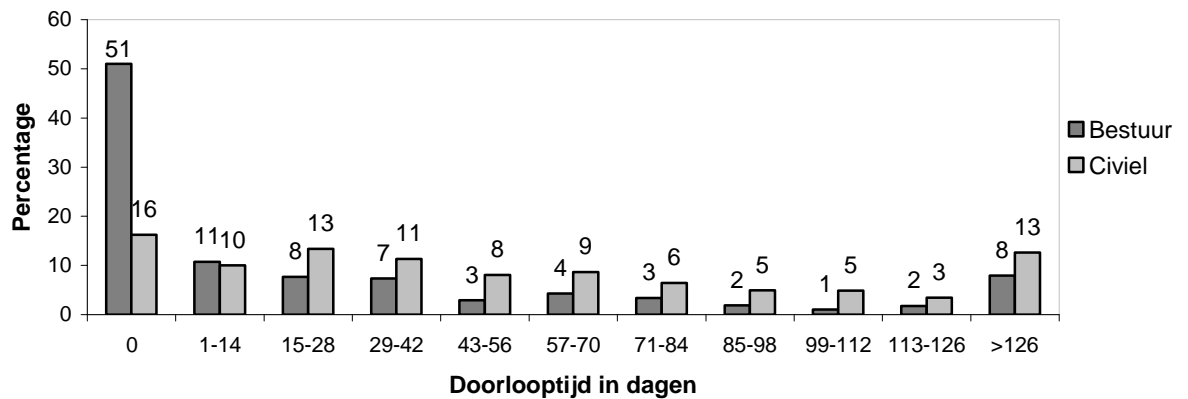
Bron: Mediatorformulier (M4 M5 M15)

4.6.2 Duur van mediation

In deze paragraaf gaan we verder in op de duur van mediations. Daarbij tonen we ook de samenhang met het bereikte resultaat. De duur van mediation is gedefinieerd als het aantal dagen tussen de eerste en de laatste mediation-bijeenkomst; mediations die afgerond worden op dezelfde dag als ze begonnen zijn, duren dus 0 dagen. De gemiddelde duur van mediations is 54 dagen.⁷ Bestuurszaken zijn over het algemeen sneller afgerond dan civiele zaken (33 dagen vs. 61 dagen, $p < 0,05$). Ook worden bestuurszaken vaker op dezelfde dag als ze begonnen zijn afgerond dan civiele zaken (51% vs. 16%). Deze mediations worden in driekwart van bestuurszaken afgerond met volledige overeenstemming, in civiele zaken wordt een derde van deze mediations afgerond met volledige overeenstemming.

⁷ Wanneer de duur langer was dan 1 jaar is die gehercodeerd naar 365 dagen, N=15.

Figuur 4.3 Doorlooptijd mediations in dagen naar sector, 2005-2007

Mediations zonder overeenstemming worden gemiddeld sneller afgerond dan mediations die eindigen in gedeeltelijke of volledige overeenstemming (tabel 4.13). Echter bij bestuurszaken eindigen mediations met volledige overeenstemming gemiddeld sneller dan mediations die geen of gedeeltelijke overeenstemming bereiken.

Tabel 4.13 Gemiddelde doorlooptijd mediations in dagen naar sector en mate van overeenstemming

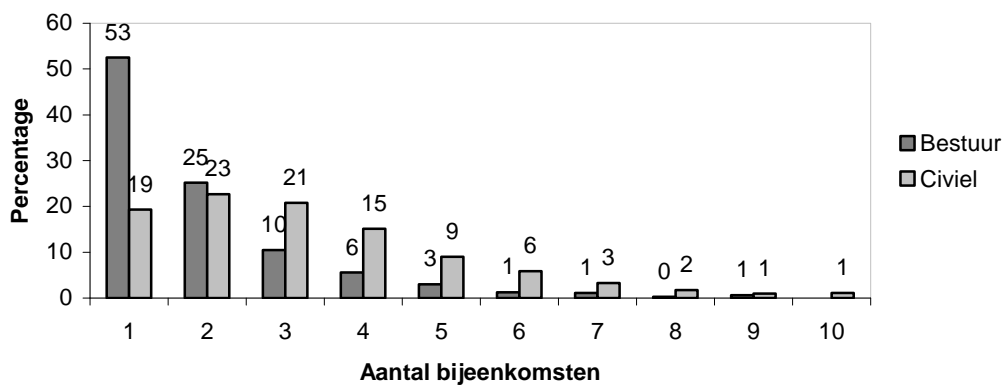
	Geen overeenstemming	Gedeeltelijke overeenstemming	Volledige overeenstemming
Bestuur	37	62	30**
Civiel	44	81	74**
Totaal	43	79	59

** $p < 0,01$

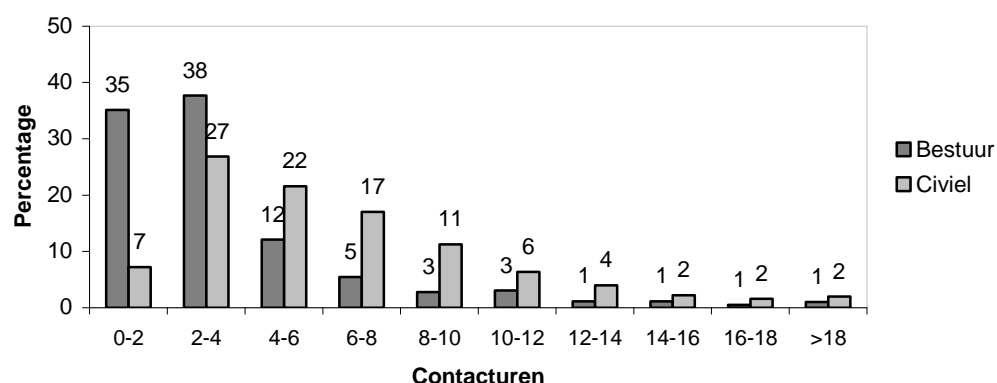
Bron: Mediatorformulier (M4, M5, M15)

Zoals te verwachten valt, zijn er in bestuurszaken ook minder bijeenkomsten geweest dan in civiele zaken. Het gemiddelde verschil is iets meer dan 1 bijeenkomst (gemiddeld 2 vs. 3; figuur 4.4). In bestuurszaken zijn er ongeacht het resultaat gemiddeld 2 bijeenkomsten, in civiele zaken varieert het aantal bijeenkomsten met het resultaat. Mediations zonder overeenstemming zijn gemiddeld na 3 bijeenkomsten afgerond en mediations met (gedeeltelijke) overeenstemming zijn gemiddeld na 4 bijeenkomsten afgerond.

Figuur 4.4 Aantal bijeenkomsten naar type zaak (%)

Figuur 4.5 Aantal contacturen naar type zaak (%)

De helft van alle mediations is binnen 5 uur afgerond (zie figuur 4.5). Samenhangend met de duur van mediation en het aantal bijeenkomsten, is ook het aantal contacturen in civiele zaken hoger dan in bestuurszaken (tabel 4.14). In bestuurszaken wordt na 3,7 contacturen volledige overeenstemming bereikt, in civiele zaken is dat na 7,6 uur.

Tabel 4.14 Gemiddeld aantal contacturen per sector naar mate van overeenstemming

	Geen overeenstemming	Gedeeltelijke overeenstemming	Volledige overeenstemming	Totaal
Bestuur	4,5	5,1	3,7	4,0*
Civiel	5,5	7,9	7,6	6,7**

* $p < 0,05$

** $p < 0,01$

Bron: Mediatorformulier (M8, M15)

4.6.3 Kosten mediation

De kosten die partijen voor mediation maken, hangen onder andere af van de duur van de mediation en of ze een (mediation)toevoeging of een stimuleringsbijdrage ontvangen. In principe ontvangen alle partijen, die geen (mediation-)toevoeging ontvangen een stimuleringsbijdrage. Duurt de mediation korter dan 2,5 uur en ontvangt de partij een stimuleringsbijdrage dan zijn er geen extra kosten aan mediation verbonden. Eveneens zijn er geen extra kosten als partijen al een reguliere toevoeging hebben: voor de mediationtoevoeging is dan geen extra eigen bijdrage verschuldigd. In de monitorgegevens geven 1.891 partijen aan dat ze een mediationtoevoeging ontvangen⁸ en 466 partijen weten het niet. Bijna twee op de vijf partijen geeft aan geen kosten aan mediation te hebben (43%), van hen ontvangt 43% een mediationtoevoeging. Eén op de vijf partijen weet (nog) niet hoeveel mediation hun gekost heeft (18%), van hen ontvangt 55% geen mediationtoevoeging. In tabel 4.15 is te zien dat de kosten voor partijen over de afgelopen 3 jaar vrijwel hetzelfde zijn gebleven.

⁸ In 875 mediations gaf 1 partij aan een toevoeging te ontvangen en in 507 mediations ontvingen meer partijen een toevoeging. Zie hoofdstuk 2 voor een overzicht van het aantal afgegeven toevoegingen en stimuleringsbijdragen.

Tabel 4.15 Kosten voor partijen per jaar van doorverwijzing (%)

	2005	2006	2007	Totaal
Geen kosten	41	42	46	43
Lager dan € 200	10	12	15	13
€ 200 tot € 400	10	9	8	9
€ 400 tot € 600	6	6	5	5
€ 600 tot € 800	3	4	3	3
€ 800 tot € 1000	3	3	2	3
€ 1000 en hoger	8	6	4	5
Weet niet	21	19	17	18
N =	100	100	100	100
	1.026	2.502	1.872	5.436

Bron: Partijformulier (P13)

4.7 Wat vinden partijen van mediation

4.7.1 Tevredenheid

Over het algemeen zijn partijen tevreden over mediation (tabel 4.16). Partijen zijn tevredener over de mediator dan over de mediation zelf. Naarmate er meer overeenstemming is bereikt in de mediation, zijn partijen ook tevredener over alle aspecten van de mediation. Partijen zijn echter gemiddeld genomen ontevreden over de uitkomst van mediation wanneer geen overeenstemming is bereikt. Partijen die vroegtijdig zijn doorverwezen of die zelf het initiatief tot mediation hebben genomen zijn gemiddeld genomen tevredener over alle aspecten van mediation – de duur, kosten en uitkomst van mediation en de mediator – dan partijen die door een rechter doorverwezen zijn ($p < 0,01$). In de bestuurszaken is de tevredenheid over alle aspecten gemiddeld hoger dan in civiele zaken ($p < 0,1$).

Tabel 4.16 Tevredenheid partijen 2005-2007 (gemiddelde van schaal 1-5)*

	Geen over- eenstemming	Gedeeltelijke overeenstemming	Volledige over- eenstemming	Totaal
Duur van de mediation	3,2	3,4	3,9	3,6**
De hoogte van de financiële kosten voor mij	3,3	3,4	3,7	3,5**
Uitkomst van de mediation	2,1	2,9	4,0	3,2**
Onpartijdigheid mediator	3,9	4,0	4,3	4,1**
Wijze waarop mediator mediation heeft geleid	3,9	4,0	4,3	4,1**
Zorgvuldigheid mediator	4,0	4,0	4,3	4,1**
N	2.061-2.166	593-620	2.948-3.095	5.602-5.881

* 1 = zeer ontevreden, 2 = ontevreden, 3 = noch tevreden, noch ontevreden, 4 = tevreden, 5 = zeer tevreden

** $p < 0,01$

Bron: Partijformulier (P8-10)

Alhoewel de verschillen niet groot zijn, lijken partijen in 2007 vooralsnog tevredener over de duur en de kosten van de mediation te zijn en over de zorgvuldigheid van en de wijze waarop de mediator de mediation heeft geleid dan in de jaren daarvoor (bijlage 3, tabel 3). Dit kan een gevolg zijn van het feit dat langer durende mediations uit 2007 nog niet in de monitor voorkomen.

4.7.2 *Opnieuw kiezen*

Ongeveer de helft van alle partijen zou in een soortgelijk conflict weer kiezen voor mediation, zowel over de gehele onderzoeksperiode als in 2007 (tabel 4.17). De kans dat een partij opnieuw kiest voor mediation neemt toe naarmate er meer overeenstemming is bereikt.

Tabel 4.17 Opnieuw kiezen voor mediation door partijen (%), 2005-2007 (2007)

	Geen over- eenstemming	Gedeeltelijke overeenstemming	Volledige over- eenstemming	Alle
Ja	32 (32)	34 (37)	62 (67)	48 (51)
Misschien	49 (51)	49 (49)	33 (30)	41 (40)
Nee	19 (17)	17 (14)	5 (3)	11 (9)
	100	100	100	100
N =	3.045	490	2.156	5.700

Bron: Partijformulier (P11)

4.7.3 *Kosten*

De helft van de partijen weet niet of de kosten een overweging zullen zijn om in de toekomst voor mediation te kiezen (tabel 4.18). Minder dan de helft van de partijen zegt dat de kosten een reden zijn om wel voor mediation te kiezen. Een op de tien partijen vindt de kosten een reden om niet voor mediation te kiezen. Partijen die niet weten hoeveel mediation hen gekost heeft, weten ook meestal niet of de kosten voor hen in de toekomst een overweging zullen zijn (61%). Partijen die wel weten hoeveel kosten ze gemaakt hebben vinden ongeacht wat de mediation kostte ongeveer even vaak dat de kosten in de toekomst een reden zijn om wel voor mediation te kiezen (46%).

Tabel 4.18 Kosten overweging voor partijen om in toekomst mediation te kiezen (%), 2005-2007

	2005	2006	2007	Totaal
Een reden om wel voor mediation te kiezen	39	42	46	43
Een reden om niet voor mediation te kiezen	12	10	9	10
Weet niet	50	48	46	48
	100	100	100	100
N =	1.055	2.547	1.874	5.476

Bron: Partijformulier (P14)

4.8 **Wat vinden rechtsbijstandverleners van mediation**

4.8.1 *Tevredenheid*

Net als partijen, zijn rechtsbijstandverleners over het algemeen tevreden tot zeer tevreden over de mediation en de mediator (tabel 4.19). Rechtsbijstandverleners lijken iets tevredener over alle aspecten van de mediation dan partijen. De meeste rechtsbijstandverleners zijn ook geneigd bij een soortgelijk conflict weer mediation te adviseren (tabel 4.20). Net als bij partijen, is het bij rechtsbijstandverleners zo dat de tevredenheid over mediation en de mediator afneemt als er minder resultaat is bereikt. Bij volledige overeenstemming zijn rechtsbijstand-

verleners tevredener en meer geneigd mediation in een soortgelijk conflict te adviseren dan na een mediation zonder overeenstemming (alle $p < 0,05$).

Tabel 4.19 Tevredenheid rechtsbijstandverleners (gemiddelde van schaal 1-5)*

	Geen over- eenstemming	Gedeeltelijke overeenstemming	Volledige over- eenstemming	Totaal
Duur mediation	3,4	3,5	4,0	3,7**
Uitkomst van de mediation	2,4	3,2	4,1	3,4**
Onpartijdigheid mediator	4,2	4,4	4,4	4,3**
Wijze waarop mediator mediation heeft geleid	4,0	4,2	4,3	4,2**
Zorgvuldigheid van mediator	4,1	4,4	4,3	4,2**
N =				766-788

* 1 = zeer ontevreden, 2 = ontevreden, 3 = noch tevreden, noch ontevreden, 4 = tevreden, 5 = zeer tevreden

** $p < 0,01$

Bron: Rechtsbijstandverlenerformulier (R 10, R11)

Tabel 4.20 Opnieuw adviseren door rechtsbijstandverleners (%)

Zou u bij een gelijksoortige conflictsituatie (opnieuw) mediation adviseren?		
Ja		63
Misschien		31
Nee		5
Totaal		100
N =		767

Bron: Rechtsbijstandverlenerformulier (R13)

4.9 Invloed rechtsbijstandverleners op mediation

De aanwezigheid van rechtsbijstandverleners heeft volgens de mediators meestal een positieve invloed gehad op het verloop van de mediation (>64%) en in iets minder dan de helft van de mediations (>44%) werd ook de uitkomst positief beïnvloed (tabel 4.21). In ongeveer 10% van de mediations vond de mediator dat de aanwezigheid van rechtsbijstandverleners een negatieve invloed had op het verloop of de uitkomst van de mediation. In bestuurszaken vinden mediators vaker dan in civiele zaken dat de aanwezigheid van een rechtsbijstandverlener een positieve invloed heeft gehad op de mediation, zowel wat betreft het verloop als de uitkomst. In civiele zaken heeft de aanwezigheid van de rechtsbijstandverleners vaker geen invloed volgens de mediators dan in bestuurszaken.

Tabel 4.21 Invloed aanwezige rechtsbijstandverlener op mediation (%)

Sector	Invloed op	Namens	Was aanwezigheid van invloed?			Totaal
			Positief	Negatief	Geen invloed	
Civiel	Verloop	Eiser	71	10	18	100
		Verweerder	64	13	23	100
	Uitkomst	Eiser	46	12	42	100
		Verweerder	44	14	41	100
Bestuur	Verloop	Eiser	80	8	11	100
		Verweerder	76	7	17	100
	Uitkomst	Eiser	56	9	34	100
		Verweerder	55	10	35	100

N = 677-689

Bron: Mediatorformulier (M09-M14)

5 Mediations buiten doorverwijzingsvoorzieningen

Naast mediations die via de Rechtspraak of via het Juridisch Loket zijn doorverwezen, vinden ook mediations plaats die niet via deze twee instanties zijn verwezen, de zogenaamde mediations buiten de doorverwijzingsvoorzieningen. Mediations door een scheidingsbemiddelaar waarbij de scheidende partijen zelf bij een scheidingsbemiddelaar aankloppen of mediations in arbeidsconflicten of reïntegratietrajecten die op advies van een arbo-arts tot stand zijn gekomen, zijn slechts enkele voorbeelden. Zoals al aangegeven in hoofdstuk 1 kunnen we maar een beperkt beeld schetsen van mediations buiten de doorverwijzingsvoorzieningen, omdat in deze rapportage slechts twee gegevensbronnen hierover beschikbaar zijn. Bovendien bevatten deze twee bronnen ook gegevens over de mediations die door het Juridisch Loket of de Rechtbank doorverwezen zijn, hierdoor overlappen de bronnen grotendeels met de resultaten van vorige hoofdstukken.

In paragraaf 5.1 beschrijven wij gegevens van mediations waarbij minstens één van de partijen een mediationtoevoeging ontving, maar die niet door het Juridisch Loket of de gerechten zijn verwezen. Omdat er een toevoeging is afgegeven, wordt de zaak geregistreerd bij de Raden voor Rechtsbijstand en wordt de mediation gemonitord in de monitor gefinancierde rechtsbijstand. In dat kader wordt aan partijen en mediators gevraagd om een vragenlijst in te vullen.

In paragraaf 5.2 beschrijven wij gegevens van mediations die door het NMI verzameld zijn waar NMI-geregistreerde mediators (al dan niet gecertificeerd) bij betrokken zijn geweest. Deze Monitor van het NMI is januari 2007 van start gegaan. Alle NMI-geregistreerde mediators doen automatisch mee aan het monitoronderzoek. Indien mediators bezwaren hebben tegen het invullen van de monitor moeten zij zich hiervoor afmelden. Voor *alle* mediations die mediators uitvoeren, vullen ze via internet een vragenformulier over de betreffende zaak in. Zaken die zijn doorverwezen via het Juridisch Loket of de Rechtspraak kunnen hier worden uitgefilterd. Om de medewerking te stimuleren, is er een module in de administratie gebouwd waarin de mediator zijn/haar positie (op het gebied van het aantal mediations en het slagingspercentage) kan bekijken ten opzichte van andere mediators.

5.1 Mediations buiten doorverwijzingsvoorzieningen met mediationtoevoeging

In paragraaf 2.2 hebben we gezien dat de Raden in totaal 1.059 mediations buiten de doorverwijzingsvoorzieningen hebben geregistreerd waarbij 1.629 toevoegingen zijn afgegeven. Niet al deze mediations zijn inmiddels afgerond. We hebben de beschikking over 429 ingevulde vragenlijsten van partijen en 226 vragenlijsten van mediators.

5.1.1 Bekendheid met mediation

Partijen die buiten de doorverwijzingsvoorzieningen aan mediation deelnemen, waren in 26% van de gevallen al vooraf bekend met mediation. Aan partijen werd gevraagd op welke manier zij op de hoogte zijn gekomen met mediation. Partijen konden meerdere informatiebronnen aankruisen. De advocaat en de media vormen de twee belangrijkste informatiebronnen voor partijen (zie tabel 5.1). Naast onderstaande informatiebronnen werden ook vaak familie, vrienden en kennissen als belangrijke informatiebronnen genoemd.

Tabel 5.1 Informatiebronnen partijen buiten doorverwijzingsvoorzieningen (%), 2005-2007

	Vooraf bekend met mediation?		
	Ja	Nee	Totaal
Folder	11	9	9
Juridisch Loket	8	12	10*
Advocaat	13	22	18
Rechtbank	2	0	0*
Media	30	14	16*
Anders	56	53	48*
N	107	322	429

Kolomtotalen zijn hoger dan 100% omdat partijen meer informatiebronnen kunnen noemen.

* verschil tussen ja/nee significant $p < 0,05$.

Bron: Partijformulier (P7)

5.1.2 Motieven partijen voor mediation

Partijen noemen als belangrijkste motieven voor mediation de toekomstige relatie met de andere partij en de oplossing in eigen hand houden.

Tabel 5.2 Motieven partijen om mediation te kiezen buiten doorverwijzingsvoorzieningen (%), 2005-2007

	Niet van toepassing	Niet belangrijk	Enigszins belangrijk	Erg belangrijk
Beter voor toekomstige relatie met de andere partij	7	4	16	74
Wilde de oplossing in eigen hand houden	9	4	17	70
Verwachtte een <i>betere</i> oplossing door een niet-juridische aanpak	15	5	23	58
Verwachtte een <i>snellere</i> oplossing door een niet-juridische aanpak	14	9	25	53
Goedkoper dan juridische procedure	13	12	24	51
De mogelijkheid een mediationtoevoeging aan te vragen	19	15	25	41
De wederpartij stelde mediation voor	60	6	16	19
Mijn advocaat adviseerde mediation	70	6	8	18
Het Juridisch Loket adviseerde mediation	76	7	7	11
N				400-413

N varieert iets van motief tot motief omdat partijen niet alle vragen hebben beantwoord.

Bron: Partijformulier (P8)

5.1.3 Overeenstemming

Uit de registratie van de Raden voor Rechtsbijstand blijkt dat 75% van de mediations tot volledige overeenstemming heeft geleid, 6% tot een gedeeltelijke overeenstemming en 19% van de zaken tot geen overeenstemming (zie tabel 5.3).

Tabel 5.3 Aantal mediations naar overeenstemming, 2005-2007

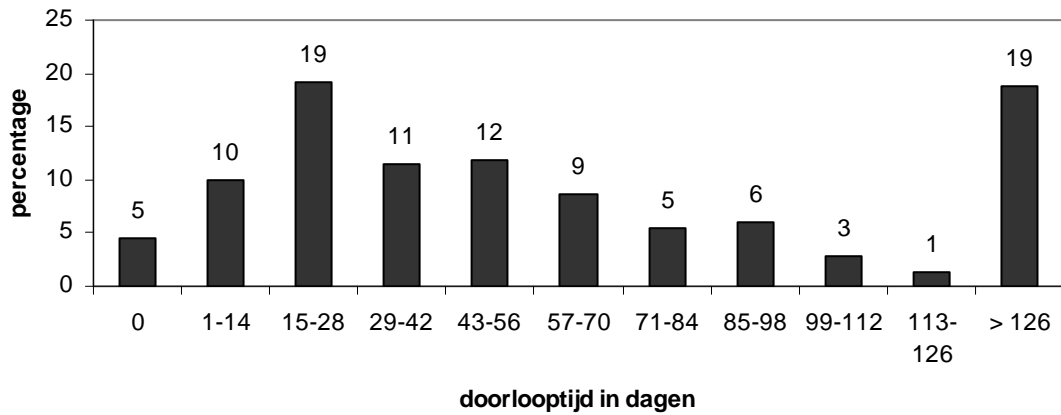
	aantal	%
Volledige overeenstemming	357	75
Gedeeltelijke overeenstemming	28	6
Geen overeenstemming	92	19
Totaal	477	100
Onbekend / nog lopend	465	

Bron: Handmatige Registratie Raden voor Rechtsbijstand

5.1.4 Doorlooptijd, aantal bijeenkomsten en contacturen

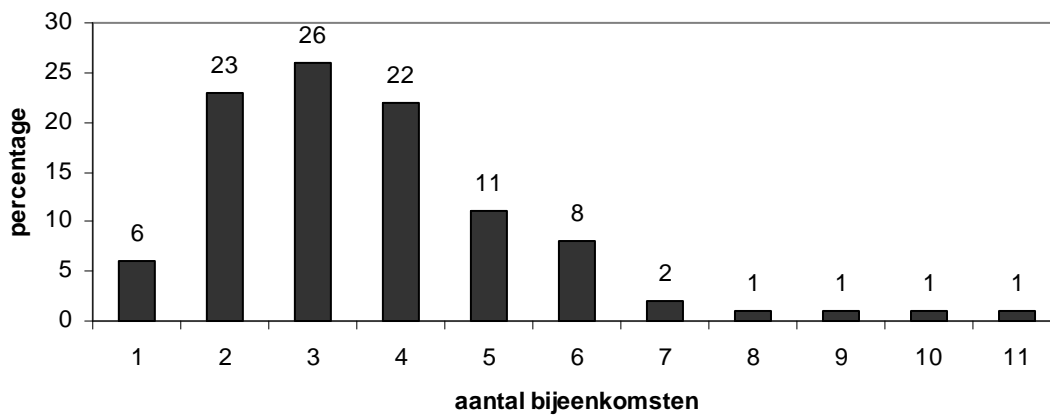
De doorlooptijd van mediation is het aantal dagen tussen de eerste en de laatste mediationbijeenkomst. Een doorlooptijd van 0 dagen betekent dat de mediation op dezelfde dag wordt beëindigd als dat deze is gestart. Van 221 zaken is de doorlooptijd bekend. Een mediation buiten de doorverwijzingsvoorzieningen duurt gemiddeld 69 dagen.

Figuur 5.1 Percentage mediations naar doorlooptijd in dagen

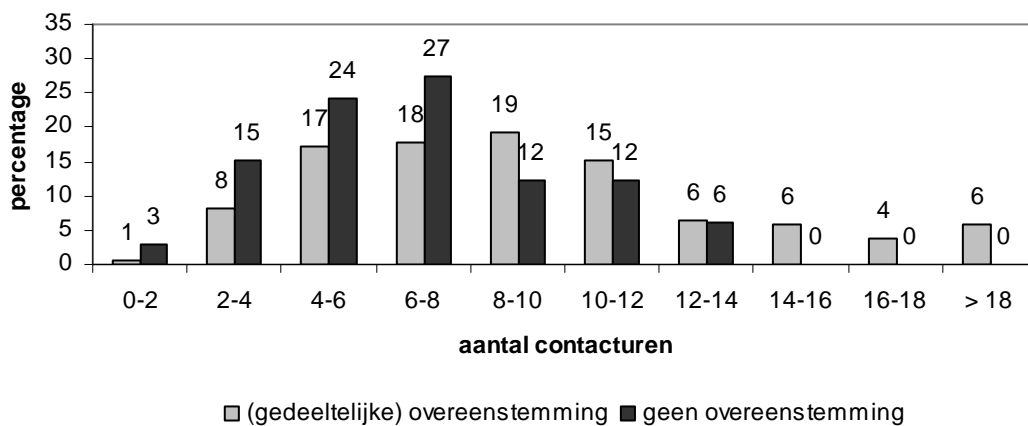
In figuur 5.2 staat het aantal bijeenkomsten weergegeven. Gemiddeld neemt een mediation 3,6 bijeenkomsten in beslag.

Figuur 5.2 Aantal bijeenkomsten (%)

In figuur 5.3 staat weergegeven hoeveel contacturen mediations met en zonder overeenstemming in beslag hebben genomen. Van 186 mediations met (gedeeltelijke) overeenstemming en 33 mediations zonder overeenstemming is bekend hoeveel contacturen zij in beslag hebben genomen. In lijn met de voorgaande hoofdstukken zijn mediations zonder overeenstemming sneller afgerond dan mediations met overeenstemming.

Figuur 5.3 Aantal mediations met en zonder overeenstemming naar aantal contacturen (%)

5.1.5 *Tevredenheid van partijen*

In tabel 5.4 staat weergegeven hoe tevreden partijen na afloop van de mediation waren over de mediator en de duur, kosten en uitkomst van de mediation. Partijen die een (gedeeltelijke) overeenstemming hebben bereikt, zijn over de mediator, de duur, kosten en uitkomst van de mediation meer tevreden dan partijen die geen overeenstemming hebben bereikt.

Tabel 5.4 Tevredenheid partijen (gemiddelde van schaal 1-5)*, 2005-2007

	(gedeeltelijke) overeenstemming	geen over- eenstemming	Totaal
Duur van de mediation	4.1	3.2	4.0
Hoogte van de financiële kosten	4.1	3.8	4.0
Uitkomst van de mediation	4.2	2.2	4.0
Onpartijdigheid mediator	4.3	3.9	4.3
Wijze waarop mediator mediation heeft geleid	4.3	3.7	4.3
Zorgvuldigheid mediator	4.3	3.6	4.3
N**	360-364	38-40	399-404

* 1 = zeer ontevreden, 2 = ontevreden, 3 = noch tevreden/noch ontevreden, 4 = tevreden, 5 = zeer tevreden

** N varieert doordat niet alle vragen in elk formulier zijn ingevuld.

Bron: Partijformulier (P9 en P10)

Aan partijen werd gevraagd of zij bij een gelijksoortige conflictsituatie opnieuw voor mediation zouden kiezen. Hierop antwoordt 77% van de partijen met een (gedeeltelijke) overeenstemming bevestigend tegenover 23% van de partijen zonder overeenstemming (zie tabel 5.4).

Tabel 5.5 Opnieuw kiezen voor mediation door partijen, 2005-2007

	(gedeeltelijke) overeenstemming %	geen overeenstemming %	Totaal
Ja	77	23	72
Misschien	19	53	22
Nee	4	25	6
Totaal	100	100	100
N	372	40	412

Bron: Partijformulier (P11)

5.1.6 Kosten voor partijen

In paragraaf 2.2 is te zien dat 1.059 mediations buiten de doorverwijzingsvoorzieningen bij de Raden geregistreerd zijn waarbij 1.629 mediationtoevoegingen zijn afgegeven. Van 1.222 toevoegingen is inmiddels de hoogte van de eigen bijdrage van de rechtzoekende vastgesteld (zie bijlage 2, tabel 2). Bij 12% van de toevoegingen is de eigen bijdrage € 0, 65% heeft een enkele toevoeging van € 45 (€ 46 in 2007) gekregen en 23% heeft een verlengde toevoeging gekregen, waarbij de eigen bijdrage vast kwam te staan op € 90 (€ 92 in 2007).

Over de periode 2005-2007 geeft 70% van de partijen aan dat zij de kosten een reden vinden om voor mediation te kiezen, 3% geeft aan dat zij de kosten als reden zien om niet voor mediation te kiezen en 27% van de partijen weet het niet (zie tabel 5.6).

Tabel 5.6 Kosten overweging voor toekomstige keuze mediation buiten doorverwijzingsvoorzieningen (%), 2005-2007

	%
Een reden om wel voor mediation te kiezen	70
Een reden om niet voor mediation te kiezen	3
Weet niet	27
Totaal	100
N	425

Bron: Partijformulier (P12)

5.1.7 *Type doorverwijzingsvoorziening en motieven partijen*

Hoewel in dit hoofdstuk alleen de resultaten van de mediations buiten doorverwijzingsvoorzieningen beschreven zijn, is het ook interessant om de lijn wat breder te trekken en sommige resultaten te vergelijken met mediations binnen de doorverwijzingsvoorzieningen. Bijvoorbeeld of het uitmaakt of partijen doorverwezen zijn of niet voor hun motieven om voor mediation te kiezen. Partijen die via het Juridisch Loket zijn doorverwezen naar mediation en een mediation-toevoeging hebben ontvangen vinden het belangrijker dat mediation een snellere oplossing biedt⁹ en hechten meer waarde aan het advies van het Juridisch Loket¹⁰ dan partijen met een mediationtoevoeging die via de Rechtspraak zijn doorverwezen en partijen met een toevoeging die via andere kanalen met mediation zijn begonnen. Partijen die via de Rechtspraak zijn doorverwezen vinden het minder belangrijk dat zij de oplossing in eigen hand hebben¹¹, dat mediation goedkoper is¹² en dat de andere partij mediation heeft voorgesteld¹³ dan partijen die via het Juridisch Loket zijn doorverwezen met een mediation-toevoeging en partijen met een toevoeging die via andere kanalen met mediation zijn begonnen. Partijen met een toevoeging die niet via de reguliere doorverwijzingsvoorzieningen aan mediation deelnemen vinden het belangrijker dat mediation beter voor de toekomstige relatie met de andere partij is.¹⁴ Partijen die zijn doorverwezen via het Juridisch Loket vinden het advies van een advocaat minder belangrijk om voor mediation te kiezen dan partijen die via de Rechtspraak zijn doorverwezen en partijen die via andere kanalen met mediation zijn begonnen.¹⁵

5.2 **Nederlands Mediation Instituut**

5.2.1 *NMI-monitor*

Het Nederlands Mediation Instituut heeft vanaf januari 2007 een monitor uitgezet bij alle NMI-geregistreerde mediators. In 2007 hebben 649 mediators een of meerdere keren¹⁶ de monitorvragen beantwoord. Voor 3.192 mediations is de monitor ingevuld. In de monitor worden naast de kenmerken van mediators, zoals taalkennis en affiniteitsgebieden gevraagd naar wie partijen heeft doorverwezen, de kenmerken van de situatie aan het begin en aan het eind van de mediation, het gebruik van de financiële voorzieningen en het resultaat van de mediation.

⁹ ($F_{(2, 1.365)} = 5,86, p < 0,01$)

¹⁰ ($F_{(2, 906)} = 8,95, p < 0,01$)

¹¹ ($F_{(2, 1.371)} = 23,14, p < 0,01$)

¹² ($F_{(2, 1.320)} = 46,99, p < 0,01$)

¹³ ($F(2, 593) = 3,33, p < 0,05$)

¹⁴ ($F(2, 1.433) = 3,35, p < 0,05$)

¹⁵ ($F(2, 381) = 13,92, p < 0,01$)

¹⁶ Mediators hebben gemiddeld over 5 verschillende mediations gerapporteerd. Per mediator werd er gerapporteerd over minimaal 1 en maximaal 54 mediations.

5.2.2 *Selectie mediations zonder financiële voorzieningen*

In de NMI-monitor wordt bijgehouden of partijen gebruik maken van een mediationtoevoeging of een stimuleringsbijdrage of dat partijen hier geen gebruik van maken. In 24% van de door het NMI gemonitorde mediations heeft minstens één van de partijen een mediationtoevoeging ontvangen. Een kleine meerderheid, 53%, heeft een stimuleringsbijdrage ontvangen. Over deze mediations is reeds gerapporteerd in de voorgaande hoofdstukken en de voorgaande paragraaf. Na verwijdering van de mediations waarin gebruik gemaakt werd van financiële voorzieningen blijven 1.181 zaken over. Over deze 1.181 mediations wordt in de volgende paragrafen gerapporteerd.

Tabel 5.7 Selectie van mediations zonder financiële voorzieningen

	Niet geselecteerde mediations	Totaal
Aantal mediations in NMI monitor		3.192
Mediations met minstens 1 toevoeging	750	
Mediations met stimuleringsbijdrage	1.260	
Onbekend resultaat	1	
Alleen resultaat bekend, overige gegevens onbekend	42 +	
	2.053	2.053 -
Geselecteerde mediations met gedetailleerde gegevens		1.139

5.2.3 *Doorverwijzing partijen*

In de NMI monitor geven mediators aan door wie de partijen zijn doorverwezen. In ruim eenderde van de mediations zijn partijen op eigen initiatief bij de mediator terecht gekomen (tabel 5.8). Daarnaast zijn partijen vaak via de werkgever of een Arbo-dienst verwezen naar mediation.

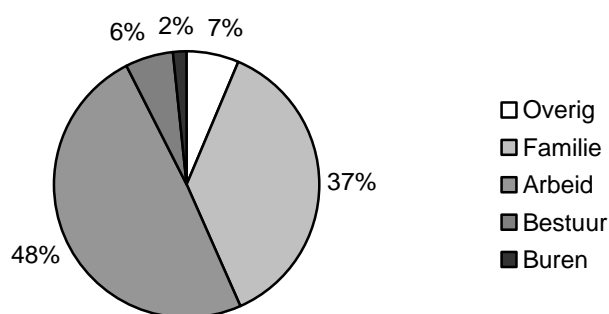
Tabel 5.8 Doorverwijzing partijen (%)

	%
Doorverwijzing via het Juridisch Loket	3
Doorverwijzing via de rechterlijke macht/gerechten	4
Eigen initiatief partijen	37
Via advocaat	7
Via werkgever	15
Anders, namelijk Arbo	17
Anders, namelijk ...	17
Totaal	100
N	1.139

5.2.4 *Kenmerken conflict*

Bijna de helft van de 1.181 mediations komen voort uit arbeidsconflicten, 37% betreft familieconflicten (o.a. echtscheiding en omgangsregelingen). Daarnaast zijn er nog twee kleinere categorieën te herkennen: de bestuursconflicten (6%) en burencconflicten (7%).

Figuur 5.3 Verdeling type conflict (%)

Aan de mediators is gevraagd wat de mate van onderhandelingsbereidheid van partijen, de mate van escalatie van het conflict en de mate van onderhandelingsruimte was aan het begin van de mediation en of deze kenmerken na afloop van de mediation toe of afgenomen zijn. Opvallend is dat de mate van escalatie in 57% van de zaken als hoog wordt beoordeeld. Bij het Juridisch Loket en de Rechtspraak wordt een lager percentage ingeschat als in hoge mate geëscaleerd. Dit hoeft overigens niet te betekenen dat deze zaken ook echt in hogere mate geëscaleerd zijn. Bij het Juridisch Loket en de Rechtspraak geven de doorverwijzers deze beoordeling namelijk en hier doen de mediators dat. Mogelijk beoordelen mediators en doorverwijzers conflicten op een andere manier.

Tabel 5.9 Kenmerken situatie aan het begin van de mediation (%)

	Niet laag /			Weet niet
	Laag	niet hoog	Hoog	
Mate van onderhandelingsbereidheid van partijen	28	43	28	1
Mate van escalatie van het conflict	12	30	57	1
Mate van onderhandelingsruimte	24	52	23	1
N				1.139

Mediators hebben ook de situatie na afloop van de mediation beoordeeld. In tabel 5.10 is te zien dat de situatie na de mediation meestal ten goede is veranderd. De onderhandelingsbereidheid en onderhandelingsruimte is in ongeveer de helft van de zaken toegenomen. De escalatie is in meer dan de helft van de zaken afgenomen.

Tabel 5.10 Kenmerken situatie aan het eind van de mediation (%)

	Afgenomen	Gelijk gebleven	Toegenomen
Mate van onderhandelingsbereidheid van partijen	8	39	53
Mate van escalatie van het conflict	61	32	7
Mate van onderhandelingsruimte	6	49	45
N			1.139

5.2.5 Resultaten mediations

Mediators hebben ook over het resultaat en de doorlooptijd van de mediations gerapporteerd. In gemiddeld 70 dagen en 3 bijeenkomsten werd in 71% van de mediations volledige overeenstemming bereikt. In bijna één op de vijf werd geen overeenstemming bereikt. Zoals te verwachten is, zijn de kenmerken van de situatie na afloop van deze mediations zonder overeenstemming meestal gelijk gebleven of verslechterd. Maar in ongeveer één op de tien van deze mediations is de escalatie afgenomen en de onderhandelingsbereidheid en -ruimte toegenomen. Dat er geen overeenstemming is bereikt wil dus niet zeggen dat er geen positieve ontwikkelingen in het conflict waren.

Tabel 5.11 Percentage overeenstemming, aantal bijeenkomsten en gemiddelde doorlooptijd (in dagen) naar overeenstemming

	%	Aantal bijeenkomsten	Gemiddelde doorlooptijd
Volledige overeenstemming	71	3	70
Gedeeltelijke overeenstemming	11	4	60
Geen overeenstemming	18	3	50
Totaal	100	3	65
N			1.139

5.2.6 Beperkingen NMI gegevens

Men dient er bij de interpretatie van deze gegevens rekening mee te houden dat ze verkregen zijn dankzij een vrijwillige zelfrapportage van mediators over uitgevoerde mediations. Het zou kunnen dat mediators vaker rapporteren over mediations waarin (gedeeltelijke) overeenstemming is bereikt dan over mediations waarin geen overeenstemming werd bereikt. Ook zou het kunnen dat mediators de ontwikkeling van de situatie positiever beoordelen dan ze werkelijk is, vanwege hun eigen rol in de situatie. Hierdoor kunnen de gepresenteerde resultaten van de mediations aan de optimistische kant zijn. Gezien het feit dat het percentage overeenstemming, het aantal bijeenkomsten en de doorlooptijden niet veel verschillen van de resultaten van mediations bij het Juridisch Loket, lijkt die vertekening wel mee te vallen.

6 Conclusies

In april 2007 werden doorverwijzingsvoorzieningen bij de laatste gerechten ingevoerd en eind 2006 was de implementatie van de doorverwijzingsvoorzieningen bij het Juridisch Loket voltooid. In 2007 is de mogelijkheid om naar mediation doorverwezen te worden via het Juridisch Loket en de Rechtspraak dus een feit. Deze tweede tussenrapportage van de mediation monitor geeft een update van de stand van zaken met betrekking tot mediation bij het Juridisch Loket en de Rechtspraak in 2007 en een uitgebreider inzicht in een aantal samenhangen, bijvoorbeeld tussen het resultaat en de duur van mediations. Net als in de vorige tussenrapportage richt deze tussenrapportage zich op de ontwikkeling van:

- 1 het beroep dat wordt gedaan op de financiële voorzieningen;
- 2 de bekendheid met mediation en het gebruik ervan binnen de doorverwijzingsvoorzieningen;
- 3 de duur en resultaten van en tevredenheid over doorverwezen mediations;
- 4 het aanbod aan mediators en de tevredenheid over de mediators.

In dit hoofdstuk vatten we de belangrijkste bevindingen samen. Het betreft hier een tussenrapportage die in sommige gevallen nog gebaseerd is op een beperkte hoeveelheid gegevens. Het betreft hier voorlopige resultaten op basis van gegevens zoals die begin januari 2008 beschikbaar waren. Omdat gedurende de onderzoeksperiode van 1 april 2005 tot 1 april 2007 de implementatie van de doorverwijzingsvoorzieningen nog gaande was en omdat een deel van de gegevens over 2007 nog niet beschikbaar is, worden ontwikkelingen in de tijd voorzichtig geïnterpreteerd.

6.1 Financiële voorzieningen

Stimuleringsbijdragen

Het aantal stimuleringsbijdragen is gegroeid van 150 in 2005 naar 900 in 2006 naar 2.024 in 2007. In totaal zijn er 3.074 stimuleringsbijdragen verstrekt bij zaken die via de gerechten zijn verwezen.

Toevoegingen

Sinds 2005 hebben er 4.838 mediations plaatsgevonden waarbij minimaal één van de partijen een mediationtoevoeging heeft ontvangen. Hiervan vonden 2.711 mediations in 2007 plaats. Omdat meer partijen in een zaak in aanmerking kunnen komen voor een mediationtoevoeging, ligt het aantal afgegeven toevoegingen hoger (6.980). In 2007 werden 4.071 toevoegingen afgegeven. Anders dan in 2005 en 2006, werden de meeste toevoegingen afgegeven aan partijen die via het Juridisch Loket naar mediation zijn doorverwezen. Net als in 2005 en 2006, gaat meer dan 90% van de toevoegingszaken over conflicten op het terrein van het personen- en familierecht. Veelal zijn dat echtscheidingszaken.

Kosten

De financiële voorzieningen zorgen ervoor dat de kosten van mediation voor de meeste partijen beperkt blijven. Partijen die een mediationtoevoeging ontvangen, dragen zelf € 46 of € 92¹⁷ bij in de kosten, tenzij ze al een reguliere toevoeging ontvangen dan is de eigen bijdrage € 0. De meeste partijen die een mediationtoevoeging ontvingen, hoefden geen (31%) of slechts eenmaal een eigen bijdrage te betalen (53%). Bij doorverwijzing via de gerechten kan of een mediationtoevoeging zijn aangevraagd of gebruik zijn gemaakt van de stimuleringsbijdrage waardoor de eerst twee en een half uur gratis is. Van de partijen die via de gerechten zijn doorverwezen meldt 43% dat zij geen kosten aan mediation hadden, 21% dat de kosten lager waren dan € 400 en 18% dat zij niet weten hoeveel het hun gekost heeft.

Kosten van invloed op overweging van partijen

Aan partijen is gevraagd in hoeverre de financiële voorzieningen een rol speelden om voor mediation te kiezen. De beschikbaarheid van deze voorzieningen blijkt voor de meeste partijen (enigszins) belangrijk te zijn voor hun keuze. Van de partijen die via het Juridisch Loket zijn doorverwezen vond 80% het (enigszins) belangrijk dat mediation goedkoper is dan een gerechtelijke procedure. Verder vond 69% van de partijen die via het Juridisch Loket zijn doorverwezen het (enigszins) belangrijk dat zij de mogelijkheid hadden om een mediationtoevoeging aan te vragen. Daarnaast geeft 71% van de partijen die via het Juridisch Loket zijn doorverwezen aan dat zij de kosten die ze aan mediation kwijt zijn een reden vinden om in de toekomst weer voor mediation te kiezen. Van de partijen die via de Rechtspraak zijn doorverwezen vond 41% het (enigszins) belangrijk dat mediation goedkoper is dan een gerechtelijke procedure. Verder vond 49% van de partijen die via de Rechtspraak zijn doorverwezen het (enigszins) belangrijk dat voor hen de eerste twee en een half uur gratis zijn. Daarnaast geeft 43% van de partijen die via de Rechtspraak zijn doorverwezen aan dat de kosten die zij voor mediation hebben gemaakt een reden vinden om in de toekomst weer voor mediation te kiezen.

6.2 Bekendheid en gebruik van mediation

Bekendheid

Voordat partijen aan mediation beginnen, is een deel hiervan al bekend met mediation. Net als in voorgaande jaren was 21% van de doorverwezen partijen bij het Juridisch Loket en 45% van de doorverwezen partijen bij de gerechten al bekend met mediation. Dezelfde vraag is ook voorgelegd aan partijen die niet via de gerechten of het Juridisch Loket zijn doorverwezen, maar wel een mediationtoevoeging krijgen. Van deze partijen antwoordde 25% al bekend te zijn met mediation voordat ze eraan begonnen. Binnen de doorverwijzingsvoorzieningen zijn de belangrijkste informatiebronnen het Juridisch Loket en de gerechten zelf, daarnaast zijn advocaten een belangrijke informatiebron over mediation voor partijen bij de gerechten. Het is niet duidelijk waar partijen buiten de doorverwijzingsvoorzieningen hun informatie over mediation vandaan halen, bijna de helft van de partijen noemt een andere bron dan in de monitorvraag voorkomt.

¹⁷ Dit was € 45 of € 90 in 2005 en 2006.

Twee op de tien partijen zegt de informatie van een advocaat gekregen te hebben en één op de tien partijen kreeg de informatie van het Juridisch Loket.

Aantal mediations

Zowel bij het Juridisch Loket als bij de gerechten is het gebruik van mediation in 2007 toegenomen. Bij het Juridisch Loket werden in 2007 2.137 zaken doorverwezen naar een mediator die bij de Raden voor Rechtsbijstand staat ingeschreven. Dit is 724 meer dan in 2006. In 2007 werden in totaal 3.364 zaken doorverwezen naar mediation bij de gerechten. In 2005 en 2006 samen waren dat nog 2.963 zaken. Daarnaast zijn in totaal 1.044 mediations – waarvan 612 in 2007 – tot stand gekomen die niet door de gerechten of het Juridisch Loket zijn doorverwezen, maar waarvoor wel een mediationtoevoeging is aangevraagd. Van de hiervoor vermelde doorverwijzingen komt een deel niet terecht in de monitors van het Juridisch Loket of de Rechtspraak. Van de via de Rechtspraak doorverwezen mediations start ongeveer 10% niet, deze zaken worden niet gemonitord. Alleen mediations waarbij minstens één van de partijen een mediationtoevoeging aanvraagt, worden gemonitord in de monitor van het Juridisch Loket. Van de overige doorverwijzingen, bijvoorbeeld bij twee zelf betalende partijen, zijn geen verdere gegevens bekend. In de gehele onderzoeksperiode zijn 1.577 mediationzaken geregistreerd bij de Raden voor Rechtsbijstand die zijn doorverwezen door het Juridisch Loket en waarin minstens één mediationtoevoeging is afgegeven.

Motieven voor mediation

Mediationfunctionarissen bij het Juridisch Loket doen een voorstel voor mediation vanwege de snelheid van mediation en het feit dat partijen in de toekomst met elkaar verder moeten. Bij de gerechten is de snelheid van mediation minder belangrijk. Doorverwijzende rechters stellen mediation voor wanneer zij van mening zijn dat partijen in de toekomst met elkaar verder moeten en/of een gerechtelijke uitspraak het geschil niet oplost. Ook partijen die voor mediation kiezen zijn doordrongen van het belang van de toekomstige relatie met de wederpartij. Net als in de vorige periode, vinden partijen in 2007 het idee dat mediation beter is voor de toekomstige relatie met de wederpartij het vaakst een belangrijke reden om voor mediation te kiezen. Dit geldt voor partijen die via het Juridisch Loket en die via de gerechten zijn doorverwezen. Partijen die via de gerechten zijn doorverwezen noemen daarnaast vaak het advies van de rechter en de verwachting dat mediation een betere oplossing geeft dan een uitspraak van de rechter als belangrijk reden om te kiezen voor mediation. Partijen die via het Juridisch Loket zijn doorverwezen vonden een betere oplossing en dat zij die oplossing in eigen hand houden vaak belangrijk om voor mediation te kiezen.

6.3 Resultaten, duur en tevredenheid over mediations

Uitkomst

Het percentage mediations waarin geheel of gedeeltelijk overeenstemming is bereikt, is tussen 2005 en 2007 niet veranderd. Gezien de overeenstemmingspercentages is voor een meerderheid van de partijen mediation een effectieve manier geweest om hun geschil op te lossen. Bij mediations die zijn doorverwe-

zen via het Juridisch Loket, is in 79% van gevallen (gedeeltelijke) overeenstemming bereikt, waarbij in 73% van de zaken de partijen het over alle geschilpunten eens zijn geworden. Van de mediations die door de gerechten zijn doorverwezen, eindigt 52% in volledige en 8% in een gedeeltelijke overeenstemming. Daarbij leiden bestuurszaken vaker tot overeenstemming dan civiele zaken. Bij civiele zaken bereikt 46% volledige overeenstemming en 10% gedeeltelijke overeenstemming en bij bestuurszaken liggen die percentages op respectievelijk 75% en 6%.

Dat de overeenstemmingspercentages van mediations die via de gerechten zijn doorverwezen lager zijn dan die via het Juridisch Loket zijn verwezen, komt overeen met de bevindingen uit de evaluatie van de mediationprojecten bij de gefinancierde rechtsbijstand en de rechterlijke macht in 2003. Dit verschil zou verklaard worden door onder andere de hogere mate van juridisering en escalatie van conflicten die bij de gerechten worden doorverwezen (zie Combrink-Kuiters, e.a., 2003, p. 170). Doorverwijzende rechters schatten de escalatie van het doorverwezen conflict inderdaad vaker hoog in dan mediationfunctionarissen bij het Juridisch Loket.

Duur

Een deel van de mediations wordt afgerond op dezelfde dag als ze begonnen zijn. Bij de zaken die via het Juridisch Loket zijn doorverwezen, is dit 9%. Bij de gerechten is 16% van de civiele zaken en 51% van de bestuurszaken dezelfde dag afgerond. Deze bestuurszaken eindigen ook vaak met volledige overeenstemming. De gemiddelde duur van mediations die door het Juridisch Loket zijn doorverwezen is 60 dagen. Bij de gerechten duren mediations over bestuurszaken gemiddeld 33 dagen en mediations over civiele zaken gemiddeld 61 dagen. Gemiddeld zijn er drie bijeenkomsten met een mediator, ongeacht of mediations doorverwezen zijn via het Juridisch Loket of via de gerechten. Binnen de gerechten zijn bestuurszaken eerder opgelost dan civiele zaken, de gemiddelde doorlooptijd is korter, er zijn minder bijeenkomsten en minder contacturen.

Ook al zijn conflicten die bij de gerechten zijn doorverwezen verder geëscaleerd dan bij het Juridisch Loket, de via de gerechten doorverwezen mediations duren niet langer. De duur van mediation en de uitkomst van mediation hangen met elkaar samen. Meestal duren mediations waarin geen overeenstemming bereikt wordt korter dan mediations waarin (gedeeltelijke) overeenstemming bereikt wordt. In bestuurszaken echter wordt gemiddeld sneller volledige overeenstemming bereikt dan geen overeenstemming. Verder lijkt het dat hoe langer de mediations duren hoe groter de kans dat de overeenstemming gedeeltelijk is. Mediations waarin gedeeltelijke overeenstemming wordt bereikt, duren namelijk het langst.

Tevredenheid

De tevredenheid over de mediations en mediators is in 2007 niet noemenswaardig veranderd. Net als in 2005 en 2006 waren doorverwezen partijen in 2007 gemiddeld tevreden tot zeer tevreden over de duur, de hoogte van de financiële kosten en de uitkomst van de mediation. Ook in 2007 zijn partijen na een mediation met volledige overeenstemming meer tevreden dan wanneer er sprake is van gedeeltelijke of geen overeenstemming. Over de uitkomst zijn

partijen – wat niet verwonderlijk is – ontevreden wanneer er geen overeenstemming is bereikt.

Niet alleen partijen hebben over de mediations geoordeeld. Ook rechtsbijstandsverleners die bij een mediationssessie aanwezig zijn geweest, waren goed te spreken over de duur, kosten en uitkomst van mediation. Het oordeel van rechtsbijstandsverleners hangt ook samen met het resultaat van mediation. Naarmate er meer overeenstemming is bereikt, neemt hun tevredenheid toe. Gegeven deze bevindingen is het niet vreemd dat partijen en rechtsbijstandsverleners over het algemeen positief staan tegenover mediation. In een soortgelijke situatie zouden partijen meestal opnieuw kiezen en rechtsbijstandsverleners meestal opnieuw adviseren voor mediation. Deze bereidheid neemt af met het via mediation behaalde resultaat. Wanneer er geen overeenstemming is bereikt, twijfelen partijen vaker of ze opnieuw voor mediation zouden kiezen.

6.4 Aanbod mediators en tevredenheid over mediator

Aanbod mediators

Het aanbod aan mediators is in 2007 niet noemenswaardig veranderd. Eind 2007 staan 855 gecertificeerde mediators geregistreerd bij het NMI, waaronder 577 mediators die zijn ingeschreven bij de Raden voor Rechtsbijstand. Partijen kunnen alleen voor een mediationtoevoeging of een stimuleringsbijdrage in aanmerking komen als ze gebruik maken van een mediator die staat ingeschreven bij de Raden voor Rechtsbijstand. Dit zijn mediators die gecertificeerd zijn door het NMI en die voldoen aan de extra kwaliteitseisen van de Raden voor Rechtsbijstand.

Tevredenheid

Over de kwaliteit van mediators zijn partijen over het algemeen tevreden. Zelfs wanneer er geen overeenstemming is bereikt, zijn de meeste partijen tevreden over de onpartijdigheid en zorgvuldigheid van de mediator en de wijze waarop de mediator de mediation heeft geleid. Wanneer er volledige overeenstemming is bereikt, zijn partijen nog iets tevredener over de mediator. Ook rechtsbijstandsverleners die bij een mediation aanwezig geweest zijn, zijn tevreden tot zeer tevreden over de mediator.

6.5 Beperkingen

Deze tweede tussenrapportage geeft de actuele stand van zaken weer over het gebruik van en de bekendheid met mediation binnen de doorverwijzingsvoorzieningen in 2007 en geeft uitgebreider inzicht dan de eerste tussenrapportage in welke factoren samenhangen met de resultaten en de kwaliteit van doorverwezen mediations. Niettemin kan deze tussenrapportage niet meer dan een voorlopig beeld schetsen omdat de implementatie van de doorverwijzingsvoorzieningen pas in april 2007 voltooid was. Omdat het aantal mediations bij de gerechten die pas sinds april 2007 kunnen doorverwijzen nog laag is, kunnen over die gerechten nog geen betrouwbare uitspraken gedaan worden. Verder zijn nog niet alle gegevens over (in 2007) doorverwezen mediations in de monitoren van het Juridisch Loket en het Landelijk Bureau Mediation verwerkt. Media-

tions die nog lopen of mediations waarvan de gegevens (nog) niet in de monitor zijn ingevoerd ontbreken nog. De cijfers kunnen nog veranderen, wanneer de gegevens over deze mediations zijn toegevoegd. In deze rapportage wordt meer gezegd over hoe verschillende factoren samenhangen met resultaten van mediation, maar dit betrof voornamelijk één op één relaties. Om beter te begrijpen hoe verschillende factoren samenhangen met resultaten van mediation zullen we in de toekomst ook moeten kijken naar hoe meerdere factoren tegelijk samenhangen met de resultaten van mediation. Verder schetsen wij een beperkt beeld van mediation buiten de doorverwijzingsvoorzieningen, dit dient slechts als referentiekader. Hoewel de resultaten in hoofdstuk 5 anders suggereren, is de praktijk van mediation buiten de doorverwijzingsvoorzieningen waarschijnlijk groter dan daarbinnen. Aanvullende gegevens hierover zouden het beeld van mediation in Nederland completer kunnen maken. In toekomstige rapportages in het kader van de Mediation Monitor zullen wij een completer en uitgebreider beeld geven dan de huidige tussenrapportage door de beschikbaarheid van meer gegevens en diepgaandere analyses.

6.6 Toekomstig onderzoek

In 2009 zal de eindrapportage verschijnen. Anders dan deze cijfermatige tussenrapportage, zal de eindrapportage zich ook richten op theoretische verdieping en verklaring. Door het leggen van onderlinge verbanden zal een meer verklarende analyse gegeven worden van het tot stand komen van mediations en de met mediation bereikte resultaten. De eindrapportage zal bijvoorbeeld uitvoeriger ingaan op de relatie tussen kenmerken van de zaak en de mate van overeenstemming. Ook zal de eindrapportage uitgebreider dan in deze tussenrapportage stilstaan bij de redenen waarom partijen een mediationvoorstel afwijzen. Tot slot zal de eindrapportage ingaan op de lange termijn resultaten van mediation. Aan de hand van gegevens verkregen bij partijen die al een of twee jaar eerder overeenstemming hebben bereikt, zal een antwoord gegeven worden op de vraag in hoeverre de bij mediation gemaakte afspraken na langere tijd nog worden nageleefd. En in hoeverre partijen twee jaar na dato nog tevreden zijn over de gevolgde procedure en de bereikte resultaten met mediation.

Summary

Monitor Mediation 2008

Interim report

Objective and methods

In 2005, the ministry of Justice implemented policy to promote the use of mediation. Firstly, referral facilities were created at the Legal Counters and at the Courts. These referral facilities enable these two organisations to refer cases to mediation. Secondly, two types of financial facilities for parties were introduced to bear part of their mediation expenses. Parties who qualify for subsidized Legal Aid can apply for a mediation Legal Aid permit (mediationtoevoeging). For which they maximally pay a contribution of €92. When parties are referred to mediation via the Courts, they can apply for an incentive contribution (stimuleringsbijdrage). This contribution covers both parties' expenses for the first 2.5 hours of mediation.

This interim report provides an overview in figures of the 2007 state of affairs regarding the referral facilities and the resulting mediations. In 2007 the first interim report described the period of April 2005 until December 2006. The current interim report elaborates on this and describes:

- 1 the demand for financial facilities;
- 2 the use of mediation and the familiarity with mediation inside the referral facilities;
- 3 the length and results of and the satisfaction with referred mediations;
- 4 the availability of mediators and the satisfaction with mediators.

In addition, this report describes a few trends over the period of April 2005 until December 2007. Furthermore, this research provides a (limited) impression of mediations that were realized outside the referral facilities. In the period to come the researchers will conduct more in-depth and theoretically informed research. The results of which will be published in a final report in 2009.

Data are collected with questionnaires that mediators and parties completed after the mediation was finished. The administrations of the Courts, the Legal Counters and the Councils for Legal Aid also provided data of referred mediations. In addition, the Netherlands Mediation Institute provided data of mediations outside the referral facilities.

Results

Appeal to financial facilities

- The demand for financial facilities increased each year. In 2005 150 incentive contributions were paid for mediations referred via the courts, in 2007 this amount increased to 1,050. Between 2005 and 2007 a total of 3,074 incentive contributions were paid. The number of mediation legal aid per-

mits increased from 356 in 2005 to 4,071 in 2007. Since 2005, the Councils of Legal Aid issued a total of 6,980 mediation legal aid permits.

- The incentive contribution and the mediation legal aid permit limited the costs of mediation for most parties. About 43% of the Court-referred parties did not have any extra costs. Parties receiving a mediation legal aid permit maximally paid €92.

Use and familiarity

- The number of referred mediations increased from 996 in 2005 to 5,245 in 2007. Since 2005 the Courts and the Legal Counters referred a total of 9,509 mediations. The Legal Counters referred 3,716 mediations and the Courts 5,793.
- Additionally since 2005 1,059 mediations started outside the referral facilities in which at least one mediation Legal Aid permit was issued.
- Some of the parties who took part in mediation had heard about it beforehand (21% with the Legal Counters and 45% with the Courts and 25% who were not referred via the Legal Counters or the Courts).
- Parties obtained their information on mediation mostly from the referring authority. Another important source of information on mediation for parties was their lawyer or legal aid representative.
- Referrers most often proposed mediation when they believed that parties need to work together in the future. Furthermore, mediation officials at the Legal Counters often attached great importance to the speed of mediation, while judges often referred parties to mediation when they did not expect a court decision would solve the real problem.
- The key reason parties gave for accepting the mediation proposal were that they expected that mediation would benefit the future relationship with the other party. Moreover, parties at the Courts attach great importance to a judge's advice and parties at the Legal Counters attach great importance to the speed of mediation.

Length and results of and satisfaction with referred mediations

- The mean length of mediations and the extent to which agreement is reached with mediation did not change very much between 2005 and 2007.
- During the entire research phase parties reached full agreement in 73% and partial agreement in 6% of the mediations referred via the Legal Counters. Of the court referred mediations 52% concluded with full agreement and 8% with partial agreement.
- Mediations had an average duration of 60 days. In that time parties had on average three sessions with a mediator.
- Administrative cases were settled faster than civil cases (on average 33 days against 61 days). More than half of the referred administrative cases settled during the first mediation session, mostly with full agreement.
- Like in 2005 and 2006, parties were on average satisfied to very satisfied about the duration, the financial costs and the outcome of the mediation in 2007. Generally, legal aid representatives were also satisfied to very satisfied with these aspects of mediation. When no or partial agreement was reached, parties and legal aid representatives were less satisfied – but still satisfied – with mediation. On average, parties were not satisfied with the result of mediation when the mediation did not lead to full agreement.

- In general, parties would be prepared to opt for mediation again in the event of similar future conflicts, particularly when they reached (partial) agreement with mediation. When they did not reach agreement, parties doubt whether they would opt for mediation again in the future.

Availability of mediators and satisfaction with mediators

- A sufficient number of mediators is available inside the referral facilities. Parties can only appeal to financial facilities when a mediator who is registered with the Councils for Legal Aid guides their mediation. The number of mediators registered with the Councils for Legal Aid increased slightly; 596 mediators were registered in 2007.
- In general, parties and legal aid representatives were satisfied to very satisfied with the mediators, regarding their accuracy, impartiality and the manner in which the mediator guides the mediation.

Restrictions

This second interim report describes the current state of affairs concerning the use of and familiarity with mediation in the referral facilities. This report provides only a limited overview of mediation outside the referral facilities.

Conclusions

This report shows that the use of the financial facilities and the use of mediation at the Courts and the Legal Counters increased between 2005 and 2007. To what extent the general public is familiar with mediation is unknown. At any rate, the proportion of parties who were familiar with mediation beforehand did not increase in 2007 compared to previous years. Parties reach agreement and are satisfied with the mediation in the majority of mediations. As was the case in 2005 and 2006, sufficient mediators are available and parties are satisfied with their performance.

Literatuur

- Combrink-Kuiters, L.,N. Jungmann, S.L. Peters, J. Groeneveld (2007). *Monitor Gesubsidieerde Rechtsbijstand 2006*. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.
- Combrink-Kuiters, L., Niemeijer, E., Voert, M. ter (2003). *Ruimte voor Mediation: Evaluatie van projecten bij de rechterlijke macht en gefinancierde rechtsbijstand*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers. Onderzoek en beleid 210.
- Kamerstukken II (2003-2004). *Vergaderjaar 2003-2004, 29 528, nr. 1*.
- Reitsma, J., Tumewu, M., ter Voert, M. (2007). *Mediation Monitor 2007: Tussenrapportage*. Den Haag, WODC. Cahier 2007-6.

Bijlage 1

Begeleidingscommissie

Voorzitter

Prof. dr. M. Euwema
Katholieke Universiteit Leuven, Faculteit
Psychologie en Pedagogische Wetenschappen,
Onderzoeksgroep Arbeids-, Organisatie- en
Personeelspsychologie

Leden

Mevr. Ing. A. Leeman
beleidsmedewerker Nederlands Mediation
Instituut

Mevr. mr. M. A. H. Leers
manager Beheer en projectleider Mediation,
Raad voor Rechtsbijstand 's-Hertogenbosch

Mevr. mr. J. R. Mantz
senior beleidsmedewerker Rechtsbijstand,
Schuldsanering & Conflictbemiddeling,
Ministerie van Justitie

Mevr. mr. S. N. Morbé
landelijk projectmanager Mediation, Het
Juridisch Loket

Mevr. mr. M. Pel
directeur Landelijk Bureau Mediation naast
Rechtspraak

Mr. D. de Snoo
directeur Nederlands Mediation Instituut

Bijlage 2

Aanvullende tabellen bij hoofdstuk 2

Tabel 1 Aantal zaken met minstens één mediationtoevoeging naar bron van doorverwijzing, 2005-2007

	Jaar onbekend	2005*	2006	2007	totaal	
	aantal	%	%	%	%	aantal
HJL	38	8	34	33	35	1.577
Rechtspraak	94	69	39	43	41	2.071
Buiten doorverwijzingsvoorzieningen	19	19	21	22	23	1.044
Onbekend	2	4	6	3	1	146
Totaal		100	100	100	100	
N	153	244	1.730	2.711		4.838

* vanaf 1 april

Bron: handmatige administratie mediationtoevoegingen Raden voor Rechtsbijstand

Tabel 2 Hoogte vastgestelde eigen bijdrage naar bron van doorverwijzing

	€ 0	€ 45/€ 46	€ 90/ €92	Totaal
	aantal	aantal	aantal	aantal
HJL	186	1.809	440	2.435
Rechtspraak	1.342	212	80	1.634
Buiten doorverwijzingsvoorzieningen	150	796	276	1.222
Onbekend	25	76	19	120
Totaal aantal	1.703	2.893	815	5.411
Rij %	31	53	15	100%

Bron: handmatige administratie mediationtoevoegingen Raden voor Rechtsbijstand

Bijlage 3

Aanvullende tabellen bij hoofdstuk 4

Tabel 1 Aantal mediations en aanwezige gegevens per jaar

	Jaar onbekend	2005	2006	2007	Totaal
Doorverwijzingen		830	2.133	3.369	6.327
Gestarte mediations*		778	1.943	3.072	5.793 (2.721)
Afgeronde mediations*		414	1.297	2.480	4.191 (1.711)
Beschikbare monitorsets**	54 (12)	348 (348)	1.285 (760)	1.584	3.272 (1.120)
Respons ^a		84%	99% (59%)	63%	78% (65%)

* Bron: rapportage mediationbureaus aan LBM.

** Bron: database LBM, van een deel van de mediations is in de database niet te achterhalen wanneer ze afgerond zijn.

a Respons: het percentage beschikbare monitorsets van het aantal afgeronde mediations. De cijfers tussen haakjes zijn de gegevens die bij de vorige tussenrapportage bekend waren.

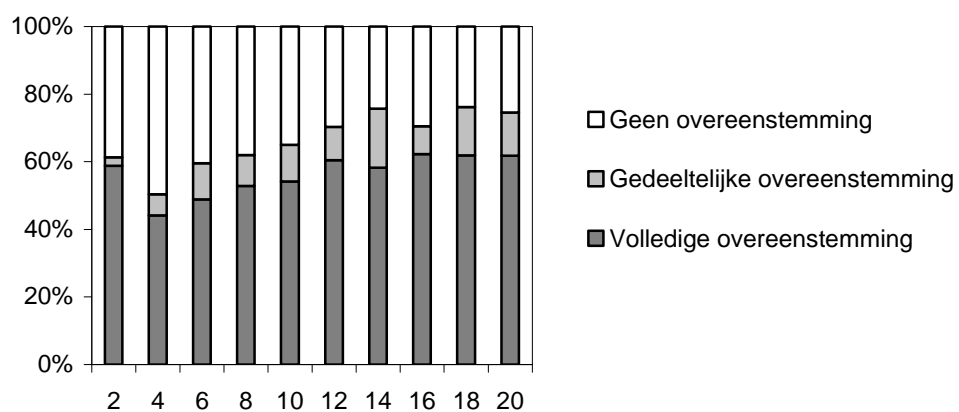
Tabel 2 Aantal en percentage mediations naar zaakscategorieën in het bestuursrecht

Bestuur	N	%
Sociale verzekeringen:		
Algemene Bijstandswet	51	16
Wet Arbeidsongeschiktheid	26	8
Sociale verzekering-overig	72	23
Ex-Arob, incl subsidies	98	31
Ambtenarenrecht	65	21
Totaal	312	100
Onbekend/niet gespecificeerd	504	

Tabel 3 Aantal en percentage mediations naar zaakscategorieën in het civiele recht

Civiel	N	%
<i>Familie</i>		
Alimentatie	191	9
Boedelverdeling na echtscheiding	120	6
Boedelverdeling en alimentatie na echtscheiding	72	3
Echtscheiding overig, incl. omgang	1.123	53
Familie overig	249	12
<i>Arbeid</i>	117	5
<i>Civiel overig</i>		
Buren	68	3
Consumenten	3	0
Huur	57	3
Erfrecht	34	2
Ontbinding rechtspersoon - einde maatschap	21	1
Gezondheidsrecht	3	0
Contractenrecht/zakelijke dienstverlening	80	4
Totaal	2.138	100
Onbekend/niet gespecificeerd	318	

Figuur 1 Mate van overeenstemming naar contacturen (%)

Tabel 4 Ontwikkeling tevredenheid over jaren 2005-2007 (gemiddelde van schaal 1-5)*

	2005	2006	2007	Sig.
Duur van de mediation	3,6	3,6	3,7	0,00
De hoogte van de financiële kosten voor mij	3,6	3,5	3,6	0,02
Uitkomst van de mediation	3,2	3,2	3,2	0,23
Onpartijdigheid mediator	4,1	4,1	4,1	0,12
Wijze waarop mediator mediation heeft geleid	4,0	4,1	4,1	0,00
Zorgvuldigheid mediator	4,1	4,1	4,2	0,00
N	1.068-1.126	2.646-2.783	1.961-2.051	

* 1 = zeer ontevreden, 2 = ontevreden, 3 = noch tevreden, noch ontevreden, 4 = tevreden, 5 = zeer tevreden

Bron: Partijformulier (P8-10)